

EESTI KEELE JA KIRJANDUSE AINEKAVA

EESTI KEEL

Eesti keele õpetuse põhimõtted

Emakeele õpetamine kuulub valdavalt klassiõpetaja ülesannete hulka. Tunnid toimuvad perioodõppena. Perioodõppe tunnid on reeglina paigutatud põhitunnina päeva algusesse. Põhitunni ülesehitus on sarnane kõikide ainete puhul:

- rütmiline osa
- tööosa
- jutustav osa.

Põhitunni eriline vorm kindlustab selle, et nii keelearendusele kui kõnekasvatusele pööratakse esimesest klassist alates pidevat tähelepanu. Rütmilises ja jutustavas osas harjutatakse emakeele kõnelemis- ja kuulamisoskust igapäevaselt kogu õppeaasta vältel, olenemata perioodõppe ainest. Rütmilises osas vahelduvad luuletuste retsiteerimine ja kõneharjutused lühikeste muusikaliste harjutustega. Jutustavas osas on algastme teemaks muinasjutud, legendid, pärimuslood. Põhitunni tööosas kujundavad õpilased õpetaja juhendamisel ainevihiku, mis täidab waldorfkoolis õpiku rolli. Ainevihiku valmistamine on ühtlasi kirjajharjutus. Seega on emakeel otseselt ja mitmekülgselt integreeritud teistesse õppeainetesse. Kirjutama õppimist emakeeles toetab eraldi õppeainena vormijoonistus (vt vormijoonistuse ainekava). Ka seotud kirja õppimisele eelnevad vastavad harjutused vormijoonistuses.

Emakeele perioodidele lisanduvad vastavalt kooli tunnijaotusplaanile ja klassi vajadustele harjutustunnid konkreetsete oskuste kinnistamiseks.

Kolme põhikooli astme peamised metoodilised printsiibid on järgmised:

- matkimine ja läbielamine - terviku teadvustamata kogemine;
- harjutamine ja õppimine – teadvustamise tee;
- seoste avastamine - terviku teadvustatud kogemine.

Praktilises õpetuses põimuvad need printsiibid omavahel.

Keeles elab kaks valdkonda, mis näiliselt vastandlikena moodustavad keeleterviku. Ühelt poolt elav keel, mis kõige ürgsemas vormis väljendub vanas rahvapärimeses ning kõige filigraansemalt luules ja ilukirjanduses. Teiselt poolt grammatika ehk keele ehituse seaduspärasused, milles avaldub rahva kui keelekasutaja suhe maailmaga. Nende kahe valdkonna vastas- ja koosmõju toimel saab tekkida tasakaal, millel baseerub inimese suhtlemisvõime, tema keeleline enesekehtestamine. Elav keel toidab lapse hinge, annab öeldavale sisu ning kujundab sõnavaralise rikkuse, grammatika õppimine on analüütilist mõtlemist arendav teadvustamisprotsess ja loob kindlustunde - ma räägin ja kirjutatan õigesti.

Waldorfpedagoogika kujundab mõlemaid keelepoolusi. Esimestest koolipäevadest peale püüab õpetaja võimalikult mitmekesisel viisil arendada ja harjutada keele kunstiliste aspektide, keele ilu tunnetust. See sünnib keelt üheskoos kunstilistes vormides harjutades. Tähtis on rõõm, mida laps kogeb nii erinevatest häälikutest, keele rütmist ja meloodiast kui ka sisust. Grammatika elab algklassides veel varjatuna elavas rõõmsas keelekasutuses. Alates

kolmandast klassist algab grammatika teadvustamise protsess, mis viib põhikooli lõpuks keeleterviku tajumiseni ja selle pinnalt tekkiva individuaalse keelekasutuseeni. Muud oskused ja võimed – võime jutustada, laialdase sõnavara valdamine, lugemisvõime, kindlus õigekirja osas – arenevad nimetatud kahe pooluse, kunstiliselt kujundatud keele ning grammatika vahel, olles kord ühest, kord teisest tugevamini määratletud.

II ja III kooliastmel seostub jutustav aines ainetsüklite temaatikaga, näiteks kasutab õpetaja koduloolisi jutustusi, lugusid eepostest, jutte loomadest, maateadusest, ajaloost, biograafiatest. Õpilaste ülesanne on diferentseeritum, kui esimeses kooliastmes – lisaks meenutamisele võib kodutöö sisaldada kirjalikku kokkuvõtet kuuldist, kavapunktide järgi kirjutamist või loole võimaliku lõpu lisamist. Suuremat tähelepanu osutatakse jutustuse ülesehitusele, ajalis-põhjuslikule järgnevusele ning sidusale lausestusele.

Klassiõpetaja teavitab võõrkeeleõpetajaid grammatikaperioodides läbitud teemadest. Sarnaseid grammatikafenomene on ökonoomne käsitleda koos.

Keel on seotud liikumise ja žestiga, liikumine – nii peen- kui jämemotoorika – mõtlemisvõime erinevate kvaliteetidega. Waldorfpedagoogika seostab keeleõppe liikumise ja kõnežestide kasutamisega. Alklassides rikkalikult kasutatav väline kõnežest muutub murdeea saabudes rohkem sisemiseks hinge kvaliteediks.

Eeskujuna on oluline õpetaja töö selle nimel, et tema enda keelekasutus oleks elav ja korrektne, sõnavara mitmekülgne.

Õppe-eesmärgid I kooliastmele

Õpilane:

- austab ja armastab eesti keelt kui rahvuskultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit;
- suhtub lugupidamisega teiste rahvaste keeltesse ja kultuuridesse;
- toetab muu emakeelega kaaslaste eesti keele omandamist;
- suhtub tolerantselt eesti keele kui võõrkeele kasutamisse;
- arendab tähelepanelikku kuulamisoskust;
- tajub keeleoskust õpioskuste alusena;
- kasutab kõnet ja kirja vastavalt olukorrale ja eesmärgile, räägib ja kirjutab õigesti;
- arendab ja väärtustab keeleoskust kui eneseväljendus- ja suhtlusvahendit;
- omandab põhiarusaamad emakeelest ja keelest üldse;
- õpib tundma, kasutama ja kirjutama eri tekstiliike;
- loeb eakohast väärtkirjandust, kujundab selle kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi, rikastab mõttemaailma, huvitub paikkonna kultuurist;
- arendab kirjanduse mõistmist, kujutlusvõimet, loovust ja kunstimaitset;
- arendab kriitilist mõtlemist, järeldamise, põhjendamise ja analüüsi oskust;
- harjub oma kirjakeeleoskuse täiendamiseks kasutama sõnaraamatuid ja käsiraamatuid.

1. klass

Juhtmotiivid, õpetuse seosed õppekava läbivate teemade ja üldpädevuste kujundamisega

Esimese klassi õpilasele on maailm tervik. Sellest lähtuvalt on ka keeleõpetus tervik. Põhitähelepanu on elaval, ilusal, mõtestatud keelekasutusel. Põhitunni rütmilises osas on

tähtis koht ühisel retsiteerimisel, laulu- ja ringmängudel, nn. keeleväänajatel (täpne artikulatsioon) ja ruumitunnetusharjutustel (keha koordineerimine, vasak-parem, üleval-all, ees-tagas). Rütmilise osa harjutused on seotud liikumise ja keeležestide kasutamisega. Õpetaja kasutab laste matkimisvõimet – lapsed teevad rõõmuga järele seda, mida õpetaja ees teeb, imiteerides ka kõne rütmi, häälikuid, intonatsiooni. Kui klass on rütmilise osaga ühtsesse rütmi ja töömeeleollu viidud, järgneb tööosa, mille kestel omandatakse/harjutatakse uut ainesisu. Töömeeleolu saavutamine ning keskendumisvõime tegutsemisele on olulised õpipädevused.

Esimeses klassis arendatakse kuulmismeelt. Kuulatatakse ümbrust, õpitakse kuulama õpetajat ja kaasõpilasi. Tähelepanelik kuulamine on üks suhtlemisoskuste alustaladest. Samuti on see pildilise õpetuse alus, mis võimaldab sisemise aktiivsusega luua kuuldu põhjal elavaid kujutluspilte. Selline sisemist aktiivsust ärgitav kuulamine loob teadlikult vastukaalu tänapäeva meediast tulenevale passiivsele pilditarbimisele. Põhitundi lõpetav jutustav osa kuulub samuti õpetaja jutustuse tähelepanelikule kuulamisele. Esimeses klassis on jutustusaineks valdavalt muinasjutud. Lugude kuulamine ja kujutluspiltide loomine on olulised empaatiavõime arengus, õpitakse tundma inimese erinevaid iseloomujooni, headust ja kurjust, maailmas leiduvaid seadusi ja vastuolusid. Tähelepanelik kuulamine arendab õpipädevusi, lugude, salvide ja mängude rahvuslik, aga ka eetilise sisu toetavad väärtus- ja enesemääratluspädevuste arengut.

Kuulmise põhjal kujutluspildi loomine ning selle pildiga edasi töötamine, näiteks üles joonistamine, loo edasi jutustamine või mängu alustamine on harjutused oma ideede teostamiseks, oma tegevuse kavandamiseks ning vajalikud ettevõtlikkuspädevuse kujundamisel.

Esimese klassi vestlusteemad lähtuvad loomulikest suhtlemisolukordadest: muljete jagamisest õpetaja ja klassikaaslastega, küsimustele vastamisest, mängudest, eelmisel päeval õpetaja poolt jutustatu meenutamisest. Õpetaja juhitud vestluses arendatakse suhtlemisoskusi ning – julgust, samuti esinemisjulgust, oma arvamuse avaldamise julgust. Klassi vestlused teenivad ka konfliktide ennetamise ja rahumeelse lahendamise eesmärki, luues mõistva ja usaldusliku õhkkonna ning pakkudes arutlemise ja teiste vaatenurga mõistmise oskusi.

Esimese klassi täheõpetus käsitleb joonistähti. Täht kui abstraktsioon seostatakse kujutluspildiga, mis tekib õpetaja loodud täheleost. Tähed maalitakse kriitidega suureformaadilistesse ainevihikutesse. Tehakse joonistähtedega kirjarahjutusi. Harjutatakse sõnavahe hoidmist ja lause tunnetust, teksti paigutamist, ära kirja tahvlilt.

Alates esimesest klassist harjutavad lapsed otstarbeliste lühitekstide kirjutamist: sünnipäevaõnnitlused, teated koju, kutsed.

Emakeeles õpitud luuletusi esitatakse koos klassiga kooli kuupeol. Salme on nii rahvapärilisest kui tänapäeva kirjandusest, aga ka omaloomingust. Koos esinemine annab vajaliku turvatunde ning kasvatab esinemisjulgust. Etteaste kavandamine annab võimaluse õppida koostöö ja pikaajalise tegevuse planeerimise oskusi, kujundab sotsiaalset ja ettevõtlikkuspädevust.

Õppeainetevaheline lõimimine

Eesti keele õpetus toimub põhitunni raames, kuid kuna ilusat ja korrektset keelekasutust tähtsustatakse iga õppeaine õpetamisel, on keeleõpetus lõimitud tegelikult kõikide õppeainetega.

Eesti keele õpetusega on sisuliselt tihedalt lõimitud ka kodulugu, läbi lugude, luuletuste ja vestluste.

Lähtudes põhitunni ülesehitusest on siiski suurimad seosed esmalt muusikaõpetuse ja liikumise ehk kehalise kasvatuses, kuna laulud, koos loetavad salmid, liikumismängud ja laulumängud on olulised igapäevased tegevused. Ka võib põhitunni rütmilises osas harjutada pillimängu.

Läbi rütmiliste mängude ja salvide harjutatakse pidevalt ka matemaatilisi oskusi.

Ka kunstiõpetusega on emakeeleõpetus lõimitud, kuna ainevihiku koostamisel on vihiku ilu ja kaunistamine ning sobilike piltide ja jooniste tegemine olulised.

Õppesisu

Keel oma loomulikes, traditsioonilistes avaldumisvormides: jutud ja muinasjutud, rahvajutud, laulud, mängud, laulumängud, luuletused ja salmid, mõistatused, vanasõnad, korrektne kõnekeel.

Artikulationiharjutused.

Ruumitunnetusharjutused.

Kuulamisharjutused.

Lugemisharjutused.

Ümberjutustamine, lugude lõpetamine, arutelud lugude põhjal, tegelaste iseloomustamine.

Ühisretsitatsioonid, hääldusharjutused.

Rütmiline, kehalist tegevust kaasav silbitamine.

Täis- ja kaashäälikud, joonistähed ja tähestik.

Aabits (õpilase kujundatud ainevihik).

Kirjajarjutused (ärakiri tahvlilt).

Teksti paigutus.

Sõnavahe, lause lõpp, punkt.

Õnnitlus, kutse, teade.

Kodulugemine.

Taotletavad õpitulemused

Suuline keelekasutus

1. klassi lõpetaja:

- oskab aktiivselt kuulata;
- oskab kuulata eakohast teksti ja toimida saadud sõnumi kohaselt;
- oskab küsimuste toel arusaadavalt edasi anda õppeteksti, lugemispala, pildiraamatu, teatrietenduse, filmi sisu; koostab kuuldu/loetu kohta joonistuse;
- oskab kõnes kasutada terviklauseid;
- oskab vastata küsimustele, kasutades sobivalt täislauseid ja lühivastuseid;
- oskab arusaadavalt jutustada läbielatud sündmustest;
- oskab sihipäraselt vaadelda, nähtut kirjeldada, erinevusi ning sarnasusi märgata;
- oskab jutustada pildiseeria, tugisõnade ning küsimuste toel;

- avaldab arvamust kuuldu, vaadeldu ja loetu kohta;
- oskab mõnda luuletust peast esitada;
- oskab ühist tempot hoides klassiga koos luuletusi retsiteerida;
- oskab klassiga koos rütmiliselt astudes ja/või plaksutades sõnu silbitada;
- oskab end arusaadavalt väljendada suhtlusolukordades: palumine, küsimine, selgitamine, keeldumine, vabandamine, tänamine;

Lugemine

1. klassi lõpetaja:

- loeb õpitud teksti selgelt ja ladusalt;
- mõistab nii häälega kui ka endamisi lugedes teksti sisu, oskab seda ümber jutustada, vastata teemakohastele küsimustele;
- tunneb ära jutustuse, luuletuse, muinasjutu, mõistatuse, vanasõna, kirja;
- on lugenud vastavalt individuaalsele võimekusele lastekirjandust eesti ja väliskirjanikelt, oskab loetud teostest kõnelda;
- oskab moodustada küsimusi ja neile vastata loetud teksti kohta;

Kirjutamine

1. klassi lõpetaja:

- teab peast tähestikku;
- eristab häälikut ja tähte, täis- ja kaashäälikut, silpi, sõna, lauset;
- oskab piiritleda lauset;
- kirjutab loetava käekirjaga;
- oskab tahvlilt ja kirjalikust tekstist ära kirja teha, kirjutatut näidise järgi kontrollida;
- oskab koostada kutset, õnnitlust, teadet, kirja;
- oskab teksti vihikusse või lehele paigutada, vihikut nõuetekohaselt vormistada.

2. klass

Juhtmotiivid, õpetuse seosed õppekava läbivate teemade ja üldpädevuste kujundamisega

Õpetaja elav, korrektne, mõtestatud keelekasutus on endiselt tähtsaim osa õpetusest. Jutustava osa muinasjuttudele lisanduvad valmid, loomamuinasjutud ja legendid, jutustused loodusest. Õpetaja võib jutustamisteemasid varieerida lähtuvalt klassi eelistustest ja vajadustest. Õpetaja harjutab fantaasiat ka enda loodud jutukestega või siis kasvatuslikel eesmärkidel kasutatavate lookestega, kus õpetaja annab jutustuse vormi klassis toimunud reaalsele sündmusele ning püüab leida sellele rahuldava lahenduse. Jutustustega käivad kaasas vestlused, millega toetatakse väärtus-, suhtlus- ja sotsiaalse pädevuse kujunemist, kujundades klassis usaldusliku õhkkonna ning harjumuse lahendada konflikte arutledes. Nii toetatakse ka elutervete hoiakute ja väärtuste kujunemist lastel. Jutustava osa sisu kaudu toimub mälu arendamine: põhitunni jutustavas osas kuuldut palub õpetaja lastel järgmisel päeval meenutada. Tänu aktiivsele osalemisele klassi vestlustes ja teistes esinemisega seotud harjutustes kujundab laps püsiva oskuse ja julguse avaldada oma arvamust, aga ka kuulata ja arvesse võtta teiste seisukohti. Kujunevad sotsiaalne, suhtlus- ja enesemääratluspädevus.

Loomalood ja legendid pakuvad ainet väärtuste kujundamisel, analüüsi- ja võrdlemisoskuste õppimisel. Erinevate iseloomuomaduste ning käitumisviiside jälgimine lugedes õpetab lapsele ka enesevaatlusoskusi, toetab enesemääratluspädevuse arengut.

Kirjutamisel toimub üleminek väikestele trükitähtedele. Ka neid kirjutatakse suureformaadilistesse ainevihikutesse, pöörates nüüd erilist tähelepanu tähtede proportsioonidele. Harjutatakse ära kirja tahvlilt, teksti paigutust paberil, suurt algustähte lause alguses ja pärisnimede kirjutamisel. Kirjutamismaterjaliks on suulisest varamust tuttavad lood – luuletused. Iseseisvate kirjaharjutuste kohaks saab päevik, kuhu laps kodus päeva kohta ülestähendusi teeb.

Enda kirjutatut peab oskama teistele arusaadavalt ette lugeda. Klassis harjutatakse nii oma vihiku kui raamatutekstide lugemist: arusaadav häälega lugemine, jälgiv lugemine, lausekaupa lugemine, lõigu lugemine. Õpilaste erinevat võimekust arvestab õpetaja kodulektüüri valikul. Abiks lugemisrõõmu ja –huvi säilitamisele on hoolikalt valitud klassi raamatukogu, raamatute tutvustamine, teemakäsitus lapsevanematega.

Hääliku ja häälikupikkuse tajumist harjutatakse mitmesuguste keelemängude ja toetavate kehaliste liigutustega.

Päeviku kirjutamine ja kodulugemine on õppetegevused, mille eesmärgiks on arendada õpiniing ettevõtlikkuspädevust. Laps õpib hindama oma huvisid ja võimeid, seadma endale tegevuseesmäärke, ise oma tegevust kavandama, end ise õppimisele häälestama, oma tegevuse tulemuse eest vastutama.

Õppeainetevaheline lõimimine

Endiselt toimub eesti keele õppimine pidevalt kõikides tundides, kuulates õpetaja ilmekat ja korrektset kõnet.

Võõrkeeleõpetuses peetakse silmas, et õpitavad keelestruktuurid oleksid emakeeles juba omandatud.

Tänu põhitunni ülesehitusele toimub eesti keele lõimimine igas tunnis nii muusika, matemaatika kui kehalise kasvatuses ainetega – seda läbi laulude, salmide, laulumängude, rütmiharjutuste.

Aine sisu kaudu on eesti keele õpetus lõimitud loodusõpetuse, inimeseõpetuse, ühiskonnaõpetuse, kodulooga. Lõimimine toimub läbi eesti keele tunni jutustuste teemade.

Välise vormi kaudu on eesti keele õppimine seotud aga kunstiõpetuse ja vormijoonistusega. Kunstiõpetus lõimub tegevusse ainevihiku ja päeviku kujundamisel, vormijoonistus toetab aga kirjaharjutuste osas.

Õppesisu

Keel loomulikes, traditsioonilistes avaldumisvormides.

Ringmängud, salmid, sõnamängud.

Lugemisharjutused.

Väikesed trükitähed, nn raamatutähed.

Ainevihiku koostamine.

Ära kiri tahvlilt.

Tuttavate lugude, luuletuste kirjutamine.

Etteütlemise järgi kirjutamine.

Oma kirjutamisvea parandamine, kui sellele on osutatud.

Kirjeldused.

Väikesed loovtööd vahetult kogetu põhjal.

Õnnitluse, kutse sisu ja vormistamine.

Teksti kompositsiooni esmane teadvustamine kirjutamisel: pealkiri, loo alustamine, sisu, lõpetus.

Teksti paigutamine vihikulehele.

Suure algustähe kasutamine lause alguses, inimese- ja loomanimeses, kohanimedes.

Silbitamine.

Poolitamine

Häälikupikkuste diferentseerimine.

Vestlused igapäevaelu teemadel. Sõnavara arendamine.

Arutlemine rühmas: oma suhtumise väljendamine, kaaslaste arvamuse küsimine, nõustumine ja mittenõustumine, ühiste seisukohtade otsimine.

Ühisretsitatsioonid.

Tunnistussalmide (vt hindamine) individuaalne esitamine.

Kodulugemine.

Taotletavad õpitulemused

Suuline keelekasutus

2. klassi lõpetaja:

- oskab aktiivselt kuulata;
- oskab luuletusi peast esitada;
- oskab ühist tempot hoides klassiga koos luuletusi retsiteerida;
- oskab klassiga koos rütmiliselt astudes ja/või plaksutades sõnu silbitada;
- oskab kuulata eakohast teksti ja toimida saadud sõnumi kohaselt;
- oskab küsimuste toel arusaadavalt edasi anda õppeteksti, lugemispala, pildiraamatu, teatrietenduse, filmi sisu; koostab kuuldu/loetu kohta joonistuse;
- oskab kõnes kasutada terviklauseid;
- oskab vastata küsimustele, kasutades sobivalt täislauseid ja lühivastuseid;
- oskab arusaadavalt jutustada läbielatud sündmustest;
- oskab sihipäraselt vaadelda, nähtut kirjeldada, erinevusi ning sarnasusi märgata;
- oskab jutustada pildiseeria, tugisõnade ning küsimuste toel;
- oskab mõelda loole algust ja lõppu;
- avaldab arvamust kuuldu, vaadeldu ja loetu kohta,
- oskab leida väljendumiseks lähedase ja vastandtähenusega sõnu;
- oskab end arusaadavalt väljendada suhtlusolukordades: palumine, küsimine, selgitamine, keeldumine, vabandamine, tänamine;

Lugemine

2. klassi lõpetaja:

- loeb õpitud teksti selgelt, ladusalt, õigesti;
- mõistab valjult ja endamisi lugedes teksti sisu, oskab seda ümber jutustada, vastata teemakohastele küsimustele;
- tunneb ära jutustuse, luuletuse, muinasjutu, mõistatuse, vanasõna, kirja;
- on lugenud vastavalt individuaalsele võimekusele lastekirjandust eesti ja väliskirjanikelt, oskab loetud teostest kõnelda;

- teab nimetada mõnd lastekirjanikku;
- oskab moodustada küsimusi ja neile vastata loetud teksti kohta;

Kirjutamine

2. klassi lõpetaja:

- teab peast tähestikku;
- eristab häälikut ja tähte, täis- ja kaashäälikut, silpi, sõna, lauset;
- osab kirjas õigesti häälikuid märkida;
- oskab piiritleda lauset;
- oskab kasutada suurt algustähte lause alguses, inimese- ja loomanimeses ning tuntumates kohanimeses;
- kasutab kirjutades õigeid tähekujusid, kirjutab loetava käekirjaga;
- oskab tahvlilt ja kirjalikust tekstist ära kirja teha, kirjutatut näidise järgi kontrollida;
- kirjutab etteütlemise järgi;
- oskab koostada kutset, õnnitlust, teadet, kirja, pidada päevikut;
- oskab teksti vihikusse või lehele paigutada, vihikut nõuetekohaselt vormistada.

3. klass

Juhtmotiivid, õpetuse seosed õppekava läbivate teemade ja üldpädevuste kujundamisega

Kolmandas klassis lisanduv jutustamismaterjal on seotud nii maailmakultuuri (loomislood) kui paikkondliku elu-olu ja rahvapärimusega (vana-aja elu, kombed, töö ja elukutsed). Viimases osas toimub lõimumine koduloo õpetamisega. Rahvatarkusi õpitakse tundma ka valmide kaudu. Rahvapärimusega tutvumine arendab lapse enesemääratlus- ja väärtuspädevust. Vana aja elu ja traditsiooniliste ametite ning põlluharimisvõtetega tutvumine ning meistrite töö jälgimine õpetavad lapsele loodusega kooskõlas elamise põhimõtteid ning üldisemaid säästliku ellusuhtumise põhimõtteid. Nii arendatakse väärtuspädevust. Meistrite elu ja tööga tutvumine õpetab aga ka elukestva õppimise ja oma elu juhtimise põhimõtteid, areneb õpi- ja ettevõtlikkuspädevus. Erinevate täiskasvanute intervjuerimine arendab suhtlusoskusi, areneb sotsiaalne ja suhtluspädevus.

Klassis tekkivad igapäevaolukorrad võimaldavad loomulikult viisil korrigeerida ja harjutada kõnelemist erinevates suhtlussituatsioonides: küsimine, vastamine, selgitamine, keeldumine, nõusolek, vabandamine jne.

Kirjutamisel toimub üleminek seotud kirjale. Harjutatakse tähtedevahelisi seoseid. Seotud kirjas kirjutamist harjutatakse päevikus ja/või ilmavaatluspäevikus ja/või lugemispäevikus, samuti teiste ainete ainevihikutes. Vahetult kogetu kirjeldamist harjutatakse ka etteantud sõnade järgi. Õigekirja õppimisel rõhutatakse selle sotsiaalset aspekti, st õigekiri kui inimestevaheline kokkulepe, mis kergendab üksteisest arusaamist. Kirjatöodes väärtustatakse eelkõige sisu ja püütakse säilitada loomis- ja kirjutamisrõõmu. Aineks sobivad muinasjutud, värss-näidendid, valmid jms. Näidendit käsitletakse perioodõppe raamis toimuva projektina, mis arendab mitmekülgset keele- ja väljendusoskust. Mitmenädalane kogu klassi projekt õpetab nii planeerimise kui koostööoskusi, arendades eelkõige suhtlus- ja sotsiaalset pädevust, aga ka väärtus-, enesemääratlus- ja ettevõtlikkuspädevust. Näidend pakub väga head võimalust harjutada esinemis- ja julgust. Esineda saab nii kuupeol koolikaaslastele ja peredele kui ka näiteks sõpruskoolile või koolidevahelisel näidendifestivalil.

Grammatika algsel õpetamisel 3. klassis on oluline, et õpetaja seostaks õpitava lapse tahte ja tundega. Tegusõnaga seostuv tehakse koos mänguliselt läbi. Tundepäraselt kogetakse erinevate lausetüüpidega – küsi-, hüüd- ja jutustava lausega – kaasnevat kõnemeloodiat. Käänd- ja pöördvorme teadvustatakse küsimuse ja vastuse läbi. Heaks vahendiks selle tarvis on mõistatused. Üksikuid õpitavaid vorme ei seota veel grammatikaterminitega. Kõik kokkuleppelistesse grammatikareeglitesse puutuv selgitatakse lastele vastavate kujutluspiltide, luuletuste jms toel. Selliseks algseks grammatikaõpetuseks kasutab klassiõpetaja oma loovat pedagoogilist fantaasiat. Õpitu omandatakse ümbritseva ja keele kohta tähelepanekuid tehes ning õpetaja autoriteedile toetudes. Harjutamise käigus jõutakse mõiste sisuni ja sõnastatakse reegel. Seaduspärasuste märkamine ja nendest reeglite sõnastamine õpetab olemasolevate teadmiste pinnalt uusi looma ning arendab seega õpipädevust.

Õppeainetevaheline lõimimine

Endiselt toimub eesti keele õppimine pidevalt kõikides tundides, kuulates õpetaja ilmekat ja korrektset kõnet.

Tänu põhitunni ülesehitusele toimub eesti keele lõimimine igas tunnis nii muusika, matemaatika kui kehalise kasvatuse ainetega – seda läbi laulude, salmide, näitlemise, laulumängude, rütmiharjutuste.

Aine sisu kaudu on eesti keele õpetus lõimitud loodusõpetuse, inimeseõpetuse, ühiskonnaõpetuse, kodulooga. Lõimimine toimub läbi eesti keele tunni jutustuste teemade.

Välise vormi kaudu on eesti keele õppimine seotud aga kunstiõpetuse ja vormijoonistusega. Kunstiõpetus lõimub tegevusse ainevihiku ja päeviku kujundamisel, vormijoonistus toetab aga kirjaharjutuste osas.

Õppesisu

Ringmängud ja salmid.

Sõnamängud, omaloodud sõnamängud (kõnes ja kirjas).

Seotud kiri.

Ärakiri tahvlilt või raamatust.

Tähestik (lisa: võõrtähed).

Harjutused tähestiku kasutamisega, sõnastiku vms tähestikulise loendiga.

Loovtööd ainevihikutes ja iseseisva kodutööna.

Ümberjutustused tuttavate tekstide põhjal.

Väit-, küsi- ja hüüdlause.

Lauselõpumärgid.

Nimi-, omadus- ja tegusõnade äratundmine ja nimetamine.

Küsisõnad, käändsõna ja pöördõna vormide moodustamine küsisõna abil (mõistatuste esitamine: kellel on...?)

Asesõnad.

Õigekiri etteütlemise järgi.

Häälkupikkus kõne- ja kirjaharjutustes.

i ja j õigekiri, h sõna alguses.

k, p, t omasõnade alguses; k, p, t s-i kõrval.
b, d, g kirjutamine tuntumate võõrsõnade alguses.
Kaashäälikuühendi põhireegel.
Ainsus ja mitmus.
Olevik ja minevik.
Sisseütleva, kaasaütleva ja ilmaütleva käände õigekiri.
Pöördelõppude õigekiri.

Vestlus päevakohastel teemadel.

Küsimused ja vastused.

Kõnelemine mitmesugustes olukordades: palumine, küsimine, tänamine, selgitamine, keeldumine, vabandamine (klassis, koolis, bussis), suhtlus sõbraga ja täiskasvanuga.

Jutustus (läbielatu, kuuldu, loetu põhjal, ümberjutustus).

Märksõnade, pildi vms abil jutustamine, jutu ülesehitus.

Mõtete väljendamine terviklausetena.

Aheljutustamine. Jutustamismängud jutu ülesehituse ja loogilise järgnevuse harjutamiseks.

Ühisretsitatsioonid.

Näitemängud, valmid, värsid või stseenid.

Tekstide ettelugemine klassikaaslastele, lugemise järjepidev harjutamine.

Hääl- ja intonatsiooniharjutused salvide abil.

Tekstiliikide eristamine.

Loetu mõistmine: ümberjutustamine.

Enese tööde ettelugemine, enese ja teiste tööde tunnustav kommenteerimine, nende üle arutlemine.

Kodulugemine, raamatu valimine, loetust jutustamine ja sellele hinnangu andmine.

Raamat kui kunstiteos.

Taotletavad õpitulemused

Suuline keelekasutus

3. klassi lõpetaja:

- oskab aktiivselt kuulata;
- oskab luuletusi peast esitada;
- oskab sõnu silbitada;
- oskab kuulata eakohast teksti ja toimida saadud sõnumi kohaselt;
- oskab küsimuste toel arusaadavalt edasi anda õppeteksti, lugemispala, pildiraamatu, teatrietenduse, filmi sisu; koostab kuuldu/loetu kohta joonistuse või kaardi;
- oskab kõnes ja kirjas kasutada terviklauseid;
- oskab vastata küsimustele, kasutades sobivalt täislauseid ja lühivastuseid;
- oskab arusaadavalt jutustada läbielatud sündmustest;
- oskab sihipäraselt vaadelda, nähtut kirjeldada, erinevusi ning sarnasusi märgata;
- oskab jutustada pildiseeria, tugisõnade, märksõnaskeemi ning küsimuste toel;
- oskab mõelda loole algust ja lõppu;
- avaldab arvamust kuuldu, vaadeldu ja loetu kohta,
- oskab leida väljendumiseks lähedase ja vastandtähenusega sõnu;
- oskab end arusaadavalt väljendada suhtlusolukordades: palumine, küsimine, selgitamine, keeldumine, vabandamine, tänamine;

Lugemine

3. klassi lõpetaja:

- loeb õpitud teksti selgelt, ladusalt, õigesti ja sobiva intonatsiooniga;
- mõistab valjult ja endamisi lugedes teksti sisu, oskab seda ümber jutustada, vastata teemakohastele küsimustele;
- oskab moodustada küsimusi ja neile vastata loetud teksti kohta;
- eristab kirjalikus tekstis väidet, küsimust, palvet, käsku, keeldu;
- oskab töötada eakohase tekstiga õpetaja poolt antud juhiste alusel, vastata küsimustele loetu kohta;
- mõistab lihtsat plaani, tabelit, diagrammi ja kaarti;
- tunneb ära jutustuse, luuletuse, näidendi; muinasjutu, mõistatuse, vanasõna, kirja;
- on lugenud vastavalt individuaalsele võimekusele lastekirjandust eesti ja väliskirjanikelt, oskab loetud teostest kõnelda;
- teab nimetada mõnd lastekirjanikku;

Kirjutamine

3. klassi lõpetaja:

- teab peast võõrtähtedega tähestikku, oskab kasutada lihtsat sõnastikku, koostada lihtsat tähestikulist loendit;
- eristab häälikut ja tähte, täis- ja kaashäälikut, häälikuühendit, silpi, sõna, lauset;
- osab kirjas õigesti häälikuid märkida, õpitud sõnades ka kaashäälikuühendit järgida;
- eristab häälikupikkuseid ja püüab neid kirjaharjutustes õigesti märkida;
- oskab õigesti kirjutada sulghääliku õpitud oma- ja võõrsõnade algusesse;
- oskab kirjas õigesti märkida õpitud käändsõnalõppe ja tegusõna pöördelõppe ning nende tunnuseid;
- oskab piiritleda lauset ja panna lauselõpumärke;
- oskab asesõnu õigesti kirjutada;
- oskab kasutada suurt algustähte lause alguses, inimese- ja loomanimeses ning tuntumates kohanimedes;
- kasutab kirjutades õigeid tähekujusid ja seoseid, kirjutab loetava käekirjaga;
- oskab tahvlilt ja kirjalikust tekstist ära kirja teha,
- oskab enda kirjutatut näidise järgi kontrollida;
- oskab koostada kutset, õnnitlust, teadet, kirja;
- oskab kirjutada etteütlemise järgi;
- kirjutab eakohase pikkusega loovtöid küsimuste, tugisõnade, pildi vms toel;
- oskab teksti vihikusse või lehele paigutada, vihikut nõuetekohaselt vormistada.

II kooliaste

Juhtmotiivid, õpetuse seosed õppekava läbivate teemade ja üldpädevuste kujundamisega

Kümnenda eluaasta paiku küpseb uus eneseteadvus. Kõik varasematel aastatel ühisvarana omandatu hakkab nüüd individualiseeruma, muutuma isiklikuks teadmiseks. Metoodiliselt tähendab see erinevaid töövorme, valikülesandeid, aine suuremat diferentseeritust lähtudes õpilase võimetest. Kunstiline ja tegevuslik printsiip õpetuses on endiselt olulised.

Selles vanuses õpilased huvituvad ümbritseva maailma nähtustest. Uue rõhuasetuse loob jutustamisaine: 4. klassis lood põhjamaade eepostest, 5. klassis hommikumaa kultuuride

pärimused ja 6. klassis uuemat ajalugu ja geograafiat käsitlevad jutustused. Kirjanduse liike ning proosažanre saab käsitleda nii põhitunni sisuna („Kalevipoeg”, kreeka mütoloogia jt) kui põhitunni jutustavas osas.

Teisel kooliastmel jõuavad õpilased eelpuberteeti. Seoses õpilaste omavaheliste suhetega saab õpetaja ikka ja jälle kasutada situatsioonist lähtuvaid omaloodud kasvatuslikke lugusid, mida õpilased nüüd muidugi selgemalt läbi näevad, kuid mis kaudse kasvatusvahendina seda enam toimivad.

Lapse individualiseerumisele vastab ühisretsitatsioonide uus esitusviis – ühisosa kõrval on tekstist lähtuvalt ka individuaalse esituse kohad. Samal printsiibil ehitatakse üles 5. klassi näidend. 5. klassile omast tugevat rütmilist mälu arvestades on näidend soovitatavalt värsivormis.

Kunstiliselt kujundatud kõne kõrval harjutatakse igapäevasituatsioonide, dialoogide ja lugemispalade põhjal korrektset kõnekeele kasutust. Tähtsal kohal on tekstitaju arendamine - neutraalse ja kujundliku, igapäevase ja kunstilise keelekasutuse eristamine, nende otstarbe mõistmine.

Tekstiõpetuseks annavad emakeele kõrval ainet ka teised aineperioodid, nt loodusõpetus, geograafia ja ajalugu. Õpitakse suulise teksti tähelepanelikku kuulamist, sellest kava põhjal või vabas vormis kokkuvõtte tegemist, selle suulist edasiandmist. 6. klassi esimene füüsikaperiood annab ainet objektiivseteks katsekirjeldusteks. Seoses klassi ühisüritustega kasutatakse võimalust harjutada tarbetekstide koostamist: küsida informatsiooni ja sõlmida kokkuleppeid. Tekstiõpetus on suunatud sellele, et selgelt ja lakooniliselt esitada oma plaane ja soove, tugevdada ja arendada võimet ja valmidust tekstidest täpselt aru saada, koolitada ärksat vaatlusoskust. Tekstiõpetus teisel kooliastmel vahendab seost elupraktikaga, elamustel ja fantaasial põhinevad kirjandid jäävad pigem kolmanda kooliastme lõppu.

Selles vanuses on võimalik emakeele ülesehitusliku eripära teadlik käsitlemine. Teadvustamisprotsessi iseloomustab järk-järguline ülesehitus. Kui 3. klassis käsitleti vaatlvalt nii nimi- kui tegusõnu koos vastavate küsimustega (nt mõistatuste läbi), siis 4. klassis tegeldakse tegusõna ja 5. klassis nimisõna muutevormidega vastavalt nende erinevatele funktsioonidele. Kehtib nõue, et nimetused-terminid võetakse kasutusele siis, kui grammatilised fenomenid on kogemuslikult tuttavaks saanud. Niipalju kui on mõttekas, kaasab õpetaja nimetuste otsinguil ka laste ettepanekuid. Keeleteadmised avarduvad, kuid jäävad rakenduslikuks. Õpitud keelematerjalist tuletatud grammatikareeglid on soovitatav kirjutada eraldi reeglitevihikusse, mis leiab kasutamist ka järgnevatel aastatel.

Õppe-eesmärgid II kooliastmele

- arendada suhtlemisoskusi;
- omandada oskus loetust ja kuuldust kokkuvõtet teha ning hinnangut anda;
- õppida tundma ja kasutama erinevaid tekstiliike;
- õppida eluks vajalikke tekste looma ning vormistama;
- õppida esinemise oskusi;
- õppida eesmärgipäraselt kirjutama;
- omandada eesti õigekirja alused ja põhireeglid;
- õppida kasutama ÕSi ja teisi õigekeelsusallikaid.

4. klass

Juhtmotiivid ning õppeainetevaheline lõimimine

Kõike, mida laps on siiani õppinud kirjalikke ümberjutustusi ja kirjeldusi luues, hakatakse nüüd kasutama igat liiki kirjade ja tarbetekstide koostamiseks. Töö käigus õpitakse märkama grammatilisi seaduspärasusi ning neid sõnastama. Reeglid pannakse kirja.

Korratakse sõnaliike ning õpitakse uusi (sidesõna, asesõna). Hoolikalt kujundatakse ettekujutus ajavormidest ja aja väljendamise viisidest, aga ka kõigest sellest, kuidas väljendatakse verbi pöördelisi vorme. Samuti peab laps tunde järgi ja instinktiivselt tundma õppima seost, mis on sõna ja käändetunnuse vahel. Keelt plastiliselt tundma ja liigendama tuleks õppida emakeeles siis, kui laps on 9-10 aasta vanuses.

Neljandas klassis olulise aja ja ruumi temaatika käsitlemisel on abiks ka mäarsõnade õppimine. Ajas ja ruumis toimetulekut toetavad ka jutustamisülesanded.

Õigekirja harjutatakse, teadvustades kokkuleppeid, mis on loodud selleks, et saaksime üksteisest aru. Õigekirja harjutamisel on tähtsad esmalt ära kirjaülesanded, lisanduvad dikteeritud kokkuvõtte kirjutamine ja etteütlus ning oma kirjanõu kontrollimine.

Kokkuvõtete ja kirjelduste ning reeglite kirjanõu on kõiki põhiaineid siduvad tegevused, samuti jutustamine. Õigekirja tähtsustatakse igas õppeaines.

Emakeeles omandatud grammatikareeglid käsitletakse sõltuvalt õpetajate kokkuleppes samal või lähiajal võõrkeeltes. Võõrkeeled ei enneta grammatikas emakeelt.

Aja käsitlemine seostub kodukoha ajaloo tutvumisega koduloo raames.

Luulet õpitakse valdavalt seotuna liikumisega. Võimalusel tehakse koostööd liikumisõpetajaga.

Vormijoonistuses on aasta teemaks põimornament, mis ühest küljest toetab kauni käekirja kujunemist ja on hea käeosavuse arenemisel, teisest küljest pakub ainekunstilisele kujundusele, mida tähtsustatakse kõigi vihikute ja kogu koolingu juures.

Jutustamis- ja lugemisainet pakuvad sellele klassile muuhulgas germaani mütoloogia ja kangelasajastu saagad, aga ka laste kodus loetavad kirjandusteosed.

Õppetegevus

Ärakiri tahvlilt, raamatust.

Vahetu suulise esituse kuulamine.

Proosa-, luule- tarbe- ja teabetekstide lugemine, mõistmine.

Etteütused.

Tegevuse aega ja isikut muutev ümberjutustus.

Kirjalik tekst õpetaja jutustuse põhjal.

Jutustav ja kirjeldav tekst tugisõnade abil, loovtööna.

Kava koostamine, kava järgi kirjutamine.

Tarbetekstide koostamine: kiri, lühisõnum, seletuskiri, kuulutus, avaldus, õnnitlus, kutse.

Küsimuste esitamine.

Õppesisu

Suuline ja kirjalik suhtlus

Keelekasutus erinevates suhtlusolukordades.

Küsimused.

Teksti vastuvõtt

Kuuldust kokkuvõtte tegemine.

Luuletuse mõttestatud lugemine.

Tekstiloome

Tarbetekstid. Kirja ja ümbriku vormistus.

Lühiettekanne.

Kirjeldamine.

Jutustamine.

Luuletuse kirjutamine.

Õigekeelsus

Verbi pööramine, ajad (olevik, minevik, täisminevik, enneminevik).

Pöördsõna lõppude õigekiri.

Määrsõnad.

i ja j õigekiri, h sõna alguses.

Sõnade poolitamine.

Liitsõna.

Häälikupikkuse ja kaashäälikuühendi märkimine kirjas.

Kaashäälikuühend, erandlik kasutamine liitsõnades.

Ülipika sulghääliku kirjutamine täishäälikuühendi järel.

b, d, g, f, š, ž tuntumates võõrsõnades.

Eitav ja jaatav kõne.

Otsene kõne, kirjavahemärgid.

Õppematerjal

Põhjamaade eeposed.

„Kalevipoeg“. Rahvaluule rütmiline retsiteerimine.

Kujundiline keel.

Alliteratsiooni ja assonantsi sisaldavad tekstid, murdekeelne luule.

Erineva temaatika, rütmi ja riimidega luule.

Taotletavad õpitulemused

Suuline ja kirjalik suhtlus

4. klassi lõpetaja:

- valib juhendamise toel suhtluskanali; peab sobivalt telefonivestlusi ning kirjavahetust;
- leiab koos partneri või rühmaga vastuseid lihtsamatele probleemülesannetele, kasutades sobivalt kas suulist või kirjalikku keelevormi;
- esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi.

Tekstiloome

4. klassi lõpetaja:

- jutustab, kirjeldab ning arutleb suuliselt ja kirjalikult.

Õigekeelsus ja keelehoole

4. klassi lõpetaja:

- tunneb eesti keele häälikusüsteemi, sõnaliikide tüüpuhte ja lihtvormide kasutust ning järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid;
- moodustab ning kirjavahemärgistab lihtlauseid, sh koondlauseid ja lihtsamaid liitlauseid.

5. klass

Juhtmotiivid ning õppeainetevaheline lõimimine

Laps peab oskama vahet teha tegusõna isikuliste ja umbisikuliste vormide vahel. Samuti tuleb õppida edasi andma kuuldot ja nähtut nii otseses kui kaudses kõnes. On tähtis, et selles eas kujuneb välja teatud vaist, mis aitab vahet teha iseenda mõtete väljendamise ja võõra arvamuse edasiandmise vahel. Nii kõnes kui kirjas tuleb õppida sellega arvestama. Ka täiustatakse kirjavahemärkide ja jutumärkide kasutamisoskust.

Jätkatakse kirjade kirjutamist. Suurt rõhku panakse teksti viimistlemisele.

Jutustamis- ja kirjutamismaterjali pakuvad klassikalise antiikaja muistendid. Ainet pakub ka looma- ja taimeõpetus ning geograafia. Kirjeldusi kirjutades saadakse ohtralt materjali omadussõnade õppimiseks. Õpitakse nii asjade, olendite kui inimeste kirjeldamist, ajaloo ga seoses harjutatakse ajalise järgnevuse arvestamist jutustamisel.

Ajalugu ja geograafia annavad võimaluse tutvustada lastele ajaloo, kultuuri, geograafia ja majanduse mõisteid. Mõistete õppimine toetab ka olulise eristamise oskuse teket. Nimetatud oskus on vajalik teksti analüüsimisel, peamiste mõtete leidmisel. Teksti analüüs õpetab aga teksti ülesehitust märkama ning oma teksti kavakohaselt üles ehitama.

Õppetegevus

Vahetu suulise esituse kuulamine (jutustamine, lugemine).

Heksameetrilise värsimõõduga tekstide esitamine koos liikumisega.

Vestluse kuulamine. Vestluses osalemine.

Olulise ja ebaolulise teabe eristamine ja esitamine vestluses.

Kirjeldava, jutustava, iseloomustava teksti kirjutamine tugisõnade või kava abil, ümberjutustus (seotus ajaloo, geograafia, taime- ja loomaõpetusega).

Isikliku kirja kirjutamine. Ümbriku vormistamine.

Tekstide viimistlemine.

Teabetekstide kirjutamine: seletuskiri, palve, teade.

Tekstiosa peamõtte sõnastamine, pealkirjastamine.

Teksti vormistamise harjutamine.

Teabeteksti kasutamine: teatmeteosed, sõnastikud, tabelid.

Juhendi lugemine ja selles sisalduva teabe mõistmine, lõimuvalt teiste õppeainetega.

Õppesisu

Suuline ja kirjalik suhtlus

Eesmärgistatud kuulamine.

Arvamuse avaldamine ja põhjendamine.

Klassivestlus.

Teksti vastuvõtt

Eesmärgistatud lugemine. Tarbetekstid.

Kuuldu konspekterimine.

Luuletuse mõtestatud lugemine.

Tekstiloome

Lühiettekanne.

Kirjeldamine. (Ese, olend, inimene. Olulised tunnused.)

Jutustamine. Ajaline järgnevus.

Õigekeelsus

Sõnaliigid: nimi-, omadus-, arv-, ase- ja tegusõna.

Käänamine, ainsus ja mitmus, käändsõnavormide moodustamine küsimuste alusel, mitmuse nimetava ja -sse- lõpulise sisseütleva, kaasaütleva ja ilmaütleva käände lõpu õigekirjutus.

Küsivad asesõnad, asesõnade erandite õigekirjutus, asesõnade käänamine.

Liitsõna.

Ülipikk s, l, m, n jne. kaashäälikühendis.

Omadussõna võrdlusastmed, kõige-ülivõrre.

Omadussõna käänamine, omadus- ja nimisõna ühildumine.

Nimisõnade kokku-lahku kirjutamine.

Kaashäälikuühendi erandreeglid.

Lauseliikmed: alus, öeldis, sihitis, määrus, täiend.

Süntaks: lihtlause, liitlause, koondlause.

Koma (sest, et, aga, siis, kuid ja küsivate asesõnade ees).

Lühendid.

Sõnavara: sünonüümid, antonüümid.

Suur ja väike algustäht kohanimedes, ajaloolistes sündmustes, rahvuste ja keele märkimisel.

Õppematerjal

Vana-Ida kirjanduse näited (integreeritult ajalooa).

Vana-Kreeka mütoloogia, eeposed (integreeritult ajalooa).

Tõepärasus ja fantaasia. Mütoloogia ja ajaloolised jutustused.

Rahvaluule.

Kodulektuur.

Teabetekst: teatmeteosed, sõnastikud, tabelid.

Juhendid.

Taotletavad õpitulemused

Suuline ja kirjalik suhtlus

5. klassi lõpetaja:

- esitab kuuldu kohta küsimusi ning annab hinnanguid;
- võtab loetut ja kuuldot lühidalt kokku nii suuliselt kui ka kirjalikus vormis.

Teksti vastuvõtt

5. klassi lõpetaja:

- loeb ja mõistab eakohaseid õpi- ja elutarbelisi ning huvivaldkondade tekste;
- võrdleb tekste omavahel, esitab küsimusi ja arvamusi ning teeb lühikokkuvõtteid.

Tekstiloome

5. klassi lõpetaja:

- tunneb esinemise ettevalmistuse põhietappe;
- esineb suuliselt;

- kirjutab eesmärgipäraselt loovtöid ja kirju, oskab leida ning täita lihtsamaid planke ja vorme:
- avaldatakse viisakalt ning olukohaselt oma arvamust ja seisukohta sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suuliselt kui ka kirjalikus vormis.

Õigekeelsus ja keelehoole

5. klassi lõpetaja:

- järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid.

6. klass

Juhtmotiivid ning õppeainetevaheline lõimimine

Nii suuliselt kui kirjalikud ülesanded luuakse eesmärgiga arendada lapse stiilitunnet. Läbi eeskujude on abiks valitud õppematerjal.

Kirjelduste koostamine ja ettekanded on osa kõigist loodusainetest. Tähtsustatakse täpsust, õpitud reeglite kinni pidamist. Käsitletakse sümbolireegleid – kirjavahemärke ja lühendeid. Täpsuse harjutamisel on oluliseks ka teatmeteoste kasutamine õigekirja kontrollimisel ja lisainfo kogumisel.

Omaloomingu ja tekstianalüüsi juures on järjest tähtsam põhjuslike seoste märkamine.

Lugemis- ja jutustamisainet võetakse erinevažanrilistest kirjandusallikatest, ka etnograafiast. Eraldi projektide raames tutvutakse meediavormide ja reklaamiga.

Võimalusel tehakse klassinäidendid, sh stsenaariumi koostamine, kujundus, lavastus ja näitlemine.

Õppetegevus

Vahetu suulise esituse kuulamine.

Jutustava, kirjeldava, iseloomustava, võrdleva teksti kirjutamine tugisõnade ja kava abil (oskust arendatakse kõigi jutustavate ainete tundides). Konspekterimine.

Ärikirjad, blanketid, ankeedid ja nende täitmine.

Dialogi kirjutamine.

Teksti põhjal alguse või lõpu lisamine.

Teksti eesmärgistamine, kavandamine, eeltöö kirjutamine, viimistlemine ja vormistamine.

Fakti ja arvamuse eristamine.

Projekt meedia teemal: ajakirjandus, reklaam.

Teemakohase materjali leidmine teatmeteostest, raamatukogust.

Ettekande esitamine.

Klassivestlus.

Etteütlus.

Õppesisu

Suuline ja kirjalik suhtlus

Suuline arvamuse avaldamine.

Vestlus. Diskussioon.

Teksti vastuvõtt

Kuuldu konspekterimine.

Tarbetekstide mõtestatud lugemine. Trükised. Visuaalne info.

Meedia. Reklaam.

Eesmärgistatud lugemine.

Tekstilooime

Protsesskirjutamine.

Kirjandi ülesehitus.

Fakt ja arvamus.

Lisateabe otsimine.

Kirjeldamine. Autori suhtumine.

Jutustamine. Probleemide nägemine. Põhjuslikud seosed jutustuses.

Luuletuse kirjutamine.

Õigekeelsus

b, d, g, f, š, ž võõrsõnades, etümoloogia, kreeka ja ladina keelest tuletatud sõnad nende tähendus.

Sõnaraamatute (ÕS, VSL) käsitlemine: sõna tähendus ja õigekiri.

Suur ja väike algustäht koha- ja isikunimedes, perioodilistes väljaannetes, teoste pealkirjades, keelte ja rahvuste nimetuses, kalendri tähtpäevade kirjutamisel, ajaloosündmuste märkimisel.

Käändsõna kokku- ja lahkukirjutamise põhijuhtumid: nimisõna + nimisõna, nimisõna + omadussõna, kohanimede kokku- ja lahkukirjutamine.

Arvsõnade kokku- ja lahkukirjutamine.

Käändsõna käänamine ja kasutamisevõimalused.

Käändsõna veakriitilised vormid, ühildumine.

Sõnavara: antonüümid, sünonüümid, homonüümid.

Otse- ja kaudkõne mõistmine ja kasutamine, otsekõne ja selle kirjavihemärgid. Üte.

Süntaksiõpetus: lauseliikmed – alus, öeldis, sihitis, määrus, täiend (öeldistäide).

Kirjavahemärkide kasutamine loetelus ja liitlauses järjestikuse asetusega osalause puhul.

Sidesõnad (ja, ning, ega, ehk, või, kui ka) mille puhul koma ei tarvitata.

Sidesõnad (sest, et, aga, kuid, vaid, küsivad asesõnad), mida kasutatakse koos komaga.

Omadussõna võrdlusastmed, i-ülivõrre.

Õppematerjal

Proosa: muinasjutt, muistend, valm, ajalooline jutustus, eepos, fantaasiajutt, seiklusjutt, kriminaaljutt, loomajutt; humoresk, anekdoot, naljand.

Klassi- ja kodulektüür.

Meediatekst: uudis, kuulutus, ajalehetekst.

Taotletavad õpitulemused

Teksti vastuvõtt

6. klassi lõpetaja:

- tunneb õpitud tekstiliike ning nende kasutamise võimalusi;
- kasuta töös tekstidega õpitud keele- ja tekstimõisteid.

Tekstilooime

6. klassi lõpetaja:

- leiab juhendamise teel tekstilooimeks vajalikku kirjalikku või suusõnalist teavet raamatukogust või internetist;
- tunneb kirjutamise põhietappe;

- vormistab kirjalikud tekstid korrektselt;
- kasutab omandatud keele- ja tekstimõisteid tekste luues ning seostades.

Õigekeelsus ja keelehoole

6. klassi lõpetaja:

- kontrollib õigekeelsussõnaraamatust sõna tähendust ja õigekirja;
- rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ning tekste analüüsid ja hinnates.

III kooliaste

Juhtmotiivid, õpetuse seosed õppekava läbivate teemade ja üldpädevuste kujundamisega

Puberteedieas noored on hingeliselt väga tundlikud. Kui klassiõpetaja on eelnenud aastail loonud õpilastega usaldusliku suhte, toetab see noori ka puberteediea kriisis. On oluline, et ei unustataks luulet kogu tema mitmekesisuses, kuni kaasajani välja. Vormiliselt on tegu endiselt ühisretsitatsiooniga, mille sisust ja kompositsioonist lähtuvalt üha enam domineerivad individuaalselt esitatud värsid/repliigid/salmid. Ühistöö tulemust esitletakse kuupeol. Murdeas otsitakse tõde ja ideaale. Eesti keele ja kirjandusõpetuse ülesanne on toetada noorte ideaale ja võimaldada samaaegselt reaalsuses orienteerumist. Puberteediea hingelise ebastabiilsuse kõrval käsitleb keeleõpetus midagi kindlat ja objektiivset – grammatikat. Jutustamisainena käsitleb õpetaja 7. klassis lugusid maailma rahvaste elust-olust, maadeavastustest ja leiutistest, biograafiaid.

Üks suuremaid klassi ühisprojekte kolmandal kooliastmel on 8. klassi näidend. Aineks on draamakirjanduse klassika, eesmärgiks etenduse väljatoomine. Projekti võib kaasata nii käsitöö (kostüümid), puidutöö (rekvisiidid) kui kunstained (lavakujundus, muusika). 9. klassi eesti keele ja kirjanduse õppetsükklites käsitletakse aineid, teemasid ja motiive, mis tugevdavad ning jaatavad noorte ärkavaid idealistlikke jõude. Õpilastele esitatakse maailma vastandlikkust, mis võib olla nii traagiline kui koomiline. Selles väljenduvad naer ja nutt, huumor ja traagika, vastandite pingeväli. Teadlik ümberkäimine kirjutatud ja loetud sõnaga peab andma noore inimese tundeelule suuna ning kaasa aitama maailma mõistmisele. Korratakse ja kinnistatakse grammatikat, ortograafiat ning interpunktsiooni, samuti diferentseeritud väljendusoskust sõnakasutuses ja süntaksis. Jutustavat, kirjeldavat ning arutlevat kirjandivormi harjutatakse võrdselt (sisukokkuvõtte, tekstide ja õppevest kokkuvõtted, protokollid, pildi- ja katsekirjeldused, ümberjutustused, meeoleupildid). Stiilitunnet arendatakse tekste võrreldes ja luues. On hea kui kolmandal kooliastmel toimetatakse kooli ajalehte. Tundides toimub teemakeskne vestlus, dialoog ja mõttevahetus. Periood- ja aineõppesse kuuluvad mitmesugused individuaalse ja rühmatöö vormid.

Õppe-eesmärgid III kooliastmele

- mõista eesti keele tähtsust rahvuskultuuris ning hea keeleoskuse vajalikkust
- järgida kirjutades eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid
- õppida avaldama oma arvamust aruteludes ja rühmatöös põhjendatult ning keeleliselt korrektselt
- omandada oskus loetust ja kuuldust kokkuvõtet teha ning hinnangut anda
- õppida eluks vajalikke tekste looma ning vormistama
- õppida kasutama sõna- ja käsiraamatuid ning teisi õigekeelsusabellikaid

7. klass

Õppesisu

Tekstiõpetus

Suuline tekst elavas esituses (õpetaja), kuulamine, ümberjutustamine või –kirjutamine.

Teabetekst: ülevaade, kokkuvõte, ideeskeem, teabeteksti eesmärk ja eripära.

Lugu, kirjeldus, referaat.

Kirjutamine tugisõnade, kava abil ja loovtöödena.

Omalooming.

Teksti vastavus teemale ja eesmärgile.

Teksti kompositsioon: sissejuhatus, teemaarendus, lõpetus, teksti vormistus, esitus.

Jutustuse, muinasjutu, muistendi ülesehituslik omapära, võrdlemine, kirjutamine.

Õigekeelsus

Pöördsõna ja pöördsõnavormistik: ajad, kõneviisid, tegumood, jaatav ja eitav kõne.

Pöördsõna kokku- ja lahkukirjutamine.

Sobiv kääne ehk pöördõna rektsioon.

Tüvemuutused ja astmevaheldused nii käänd- kui pöördsõnades, soovitatavad i -mitmuse vormid.

Omadussõna võrdlusastmed, i – ülivõrde vormid.

Kõneviisid (kindel, käskiv, tingiv, kaudne), tegumood.

Omadussõna kokku- ja lahkukirjutamine.

Muutumatus sõnade (määrsõna, kaassõna) kokku- ja lahkukirjutamine.

Ortograafia põhireeglid, sh kaashäälikuühendi põhireegel ja erandreeglid.

Lauseõpetus, koondlause kirjavahemärgid.

ÕS ja selle käsitlemine. Võrdsõnad.

Taotletavad õpitulemused

7. klassi lõpetaja:

- oskab rakendada häälikuõigekirja reegleid, õigesti kasutada suurt ja väikest algustähte, sõnu kokku ja lahku kirjutada;
- oskab õigesti kasutada käändeid ning pöördsõna käändelisi ja pöördelisi vorme;
- oskab kirjavahemärgistada koondlauseid;
- oskab kõnelemisel ja kirjutamisel valida sobivaid keelevahendeid vastavalt suhtluseesmärkidele;
- oskab leida õigekeelsussõnaraamatust vajalikku teavet sõnade tähenduse, õigekirjutuse, vormimoodustuse, kasutusvaldkonna kohta;
 - tunneb ära kõneviise ja tegumoodi;
 - tunneb kokku- ja lahkukirjutamise reegleid;
- omab ülevaadet teabetekstidest.

8. Klass

Õppesisu

Tekstiõpetus

Suuline tekst elavas ettekandes, kuulamine, ümberjutustamine.

Biograafiad. Õpetaja jutustusena; kodulektuurina, kokkuvõttena klassikaaslastele jutustamiseks.

Draamatekst. Draamateksti liigendus: vaatus, stseen, dialoog, repliik.

Stiiliõpetus. Suulise ja kirjaliku eneseväljenduse eripära, stiili ja sõnavara erinevused.

Tarbetekst: avaldus, elulookirjeldus, seletuskiri, protokoll, referaat.

Jutustava, kirjeldava, võrdleva teksti koostamine (integreeritult ajaloo ja loodusainetega).

Kõne, lühiettekanne. Diktsioon, kõne selgus. Kõne esitamine.

Meediatekst: juhtkiri, intervjuu, reportaaž, arvamus, tele- ja raadiotekstid, veebilehekülg, meediateksti vastavus teemale ja eesmärgile. Arvamuse ja fakti eristamine. Eetikaküsimused meedias.

Omalooming. Jutustava kirjandi kompositsioon: sissejuhatus, teemaarendus, lõpetus, vormistus.

Kodulektuur, 4 raamatut õppeaastas.

Õigekeelsus

Lause tähendusosad ja lauseliikmed.

Lihtlause, koondlause.

Liitlause: rind- ja põimlause.

Lauselühend, selle kasutamine sõnastuse rikastamisel.

Lisandi kasutamine.

Ülevaade kirjavahemärkide kasutamisest erinevates lausetüüpides.

Otse- ja kaudkõne, kirjavahemärkide kasutamine.

Sõnavara: sünonüümid, homonüümid, antonüümid, paronüümid, termin ja mõiste.

Sõnavormide tüvi, liide, tunnuse lõpp.

Olulisemad keelekäsiraamatud.

Ortograafia põhireeglid (etteütlused).

Võõrsõnade õigekirjutus.

Taotletavad õpitulemused

8. klassi lõpetaja:

- oskab rakendada häälikuõigekirja reegleid;
- omab ülevaadet lauseehitusest;
- oskab kirjavahemärgistada koondlause; rind- ja põimlause (v.a keerulised segaliitlause); lihtsamat lauselühendit; otse- ja kaudkõnet;
- oskab kasutada lisandit;
- oskab analüüsida meediatekste;
- oskab teksti liigendada;
- oskab eristada fakti ja arvamust;
- oskab kirjutada lugu, kirjeldust, lihtsamat arutlust; uudist; avaldust, elulookirjeldust, referaati;
 - oskab koostada kõnet või lühiettekanne ning seda esitada;
- oskab lühidalt tutvustada 2–3 pikemat proosa- või draamateost, määratleda teemat, iseloomustada nende tegelasi, teose üle arutleda;

- oskab interpreteerida ja esitada luuletust.

9. klass

Õppesisu

Tekstiõpetus

Ilukirjanduslikud näidistekstid laias žanrivalikus.

Kujundlik mõtlemine ja keelekasutus.

Funktsionaalstiilid.

Lausete seostamine lõiguks, tekstiks.

Kirjaliku eneseväljenduse sõnavara ja stiili eripära arvestamine.

Referaadi kirjutamine: teemakohase info kogumine, süstematiseerimine, refereerimine, allikatele viitamine, allikaloetelu koostamine, sõnastus, vormistamine (integreeritult ajaloo ja loodusõpetusega).

Kõne, lühietekanne, diskussioon. Oma arvamuse esitamine ja põhjendamine.

Kunstiteoste meeleoludest ja kujunditest kõnelemine (integreeritult kunstiajalooaga).

Teksti analüüsimine ja tõlgendamine, oma arvamuse esitamine.

Tarbe-, teabe-, meediatekstide koostamine ja vormistamine. Elulookirjeldus.

Jutustava, kirjeldava, arutleva teksti kirjutamine.

Tarbekirjade koostamine (volitus, seletuskiri, elulookirjeldus jm.).

Õigekeelsus

Kirjakeel ja kõnekeel, murre.

Ülevaade keele muutumisest ja arenemisest.

Grammatika ülevaade.

Sõnade lahu- ja kokkukirjutamine olenevalt tähenduse- ja vormipõhimõttest.

Käänamise veakriitilised reksioonid.

Ortograafia põhireeglid.

Võõrsõnade õigekirjutuse põhilised erijooned.

Suur ja väike algustäht asutuste, ettevõtete, organisatsioonide nimedes ja nimetustes.

Kirjavahemärgid.

Lühendid ja lühendamise.

Sõnavara: antonüümid, sünonüümid, homonüümid.

Taotletavad õpitulemused

Põhikooli lõpetaja:

- väärtustab keelt kui rahvuskultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit;
- teadvustab keeleoskust õpioskuste alusena ning identiteedi osana;
- omandab põhiteadmised keelest ja saavutab õigekirjaoskuse;
- väljendab end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult, arvestades kultuuris välja kujunenud keelekasutustavasid;
- kuulab, loeb ja kirjutab mõtestatult eri liiki tekste ning esitab teavet eri viisidel;
- kasutab asjakohaselt erinevaid suhtluskanaleid ning suudab leida, kriitiliselt hinnata ja kasutada meedias ja internetis pakutavat teavet;
- väärtustab nii rahvuskirjandust kui ka teiste rahvaste kirjandust, nii oma rahva pärimuskultuuri ja traditsioone kui ka kultuurilist mitmekesisust;
- tajub kirjandusteost kui kunstiteost, mõistab selle kunstilisi väärtusi;
- loeb eakohast väärtkirjandust, kujundades kirjanduse kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ning rikastades mõtte- ja tundemaailma;
- suudab kujundada ja väljendada isiklikku arvamust ning tunnustab ja arvestab teiste

inimeste arvamust;

- oskab õppida, hangib teavet eri allikatest, kasutab sõna- ja käsiraamatuid

KIRJANDUS

Kirjanduse kaudu toetatakse lapse imaginatiivset võimet luua kujutluspilte. Seeläbi kujuneb hingerikkus, millele noor inimene toetub oma väärtushinnangute loomisel. Kirjandus kujundab maailmapilti, esteetilisi ning eetilisi tõekspidamisi. Kirjandus vahendab kunstilises vormis kogu maailma vaimuvara. Erinevatest ajastutest ning kultuurikontekstidest pärinevate kirjanduslike tekstide käsitlemine on kunstilise tunnetuse, mõistmise ja tõlgendamise protsess, mis tugineb lugeja fantaasiale, sisemisele pildiloomisvõimele ning eeldab seega kaasaloomist ja kaasaelamist.

Kirjandust kui iseseisvat õppeainet I kooliastmel ei ole, kirjanduse tunnid lisanduvad II või III kooliastmes. Kirjanduse vahendamine toimub eelkõige õpetaja poolt valitud ja põhitunni jutustavas osas esitatud lugude põhjal. Sellesse kirjandusvaramusse kuuluvad muinasjutud ja rahvajutud, legendid ja muistendid, jutustused vanemast ja uuemast ajaloost. Ilukirjandusteoste lugemine põhineb õpetaja-õpilase valikul. Lugemiseks ja tunnis käsitlemiseks valitakse teoseid, mis on eakohased ja temaatikalt õpilasele huvitavad.

Teisel ja kolmandal kooliastmel suureneb iseseisva lugemise maht. Lektüürina ja kirjandusloo õpetamiseks käsitletav kirjandus on autorite valikult avar, žanriliselt ja temaatiliselt mitmekülgne, eri ajastuid, kirjandusvoole, paikkondlikku eripära (nt murdetekstid) ning õpilase eakohaseid huve arvestav. Võimalusel rikastab lektüüri valik loodusainetes ning ajaloo käsitletavat ainesisu. Teisel kooliastmel on õpilasele soovitatav loetud teoste hulk 4 raamatut õppeaastas, kolmandal kooliastmel 4-6 tervikteksti, millele lisanduvad katkendid ja kirjanduslikud näited.

III kooliastme kirjandustundides õpitakse tundma eesti kirjanduslugu ja selle olulisemaid esindajaid, tutvutakse kirjandusžanrite ja -voolude ning vastavate tekstikatketega euroopa ja maailmakirjandusest. Kasutatakse sobivaid mõisteid. Tähtsal kohal on omalooming: loovkirjutamine, kirjandid, luule, fantaasiajutustused

Kirjanduse kui sõnakunsti kogemine võimaldab nautida erinevat keelekasutust ning kirjakeele abil taasloodavaid pilte. Keeleõpetust elavdab luule deklameerimine, proosapalade, näidendite ja omaloomingu esitamine.

Õppe-eesmärgid I kooliastmele:

Õpilane:

- austab ja armastab eesti keelt kui rahvuskultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit;
- suhtub lugupidamisega teiste rahvaste keeltesse ja kultuuridesse;
- arendab tähelepanelikku kuulamisoskust;
- arendab ja väärtustab keeleoskust kui eneseväljendus- ja suhtlusvahendit;
- õpib tundma ja kasutama eri tekstiliike;
- loeb eakohast väärtkirjandust, kujundab selle kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi, rikastab mõttemaailma, huvitub paikkonna kultuurist;
- arendab kirjanduse mõistmist, kujutlusvõimet, loovust ja kunstimaitset;
- arendab kriitilist mõtlemist, järeldamise, põhjendamise ja analüüsisoskust.

1. klass

Juhtmotiivid ja õppeainetevaheline lõimimine

Põhirõhk kirjanduse valikul on Eesti rahvapärimusel. Lugusid, salme ja laulumänge kasutatakse erinevates ainetundides. Salme retsiteerides tehakse ruumitunnetus- ning häälдушarjutusi ning õpitakse tähelepanelikku kuulamist. Laulumängud seovad pärimuse tutvustamise liikumisega.

Juttude ja muinasjuttude varal toimub väärtuskasvatus. Lapsed kuulavad lugusid, luues endale sündmustest ja tegelastest kujutluspildi ning elades sellele kaasa. Läbi oma kujutluspildi tajutakse tegelaste iseloomu, väärtusi ning omavahelisi suhteid. Oma kujutluspildile toetudes joonistatakse loost pilt, pildist lähtuvalt on võimalus lugu ümber jutustada, sealjuures ka tegelasi iseloomustada. Lugudes peituvate väärtuste üle saavad lapsed sisemiselt arutleda lugudele algust või lõppu mõeldes. Kuulatud lugude ülesehituse ja oma väärtuste põhjal jutustavad lapsed ka omaloomingulisi jutte. Jutustada võib ka pildile toetudes.

Kodulugemiseks sobilikud raamatud valitakse lapse ja õpetaja koostöös, arvestades lapse huve. Raamatute raskusaste valitakse vastavalt lapse võimetele – siin on abiks õpetaja oma nõuannetega. Loetud raamatuid tutvustatakse klassikaaslastele. See on oluline võimalus esineda, avaldada oma arvamust, aga ka tekitada teistes lugemishuvi põneva raamatu vastu.

Üldpädevuste kujundamisel on tähtsaimal kohal väärtuspädevus ehk täpsemalt keele ilu ja loo terviklikkuse ning lugudes peituva eetilise sisu tunnetamine. Õpipädevuse kujundamisel on oluline lugemise, aktiivse kuulamise, teksti mõistmise õppimine, sotsiaalse pädevuse kujundamisel inimestevaheliste suhete variatsioonidega tutvumine läbi lugude sisu. Ettevõtlikkus- ning enesemääratluspädevust toetavad loovtööd.

Läbivatest teemadest on enim esindatud „Väärtused ja kõlblus“, mis avaldub muinasjuttude tegelaskujude väärtustes, „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“, mis seondub nendes samades lugudes tutvustatavate elualadega, aga ka uute oskuste ning teadmiste omandamise väärtustamisega muinasjuttudes üldiselt. Teema „Kultuuriline identiteet“ saab käsitletud rahvapärimuse kasutamise õppematerjalina.

Õppesisu

Jutud ja muinasjutud, rahvajutud, laulud, mängud, laulumängud, luuletused ja salmid, mõistatused, vanasõnad.

Lugemisharjutused.

Artikulasiooniharjutused.

Ruumitunnetusharjutused.

Kuulamisharjutused.

Ümberjutustamine, lugude lõpetamine, arutelud lugude põhjal, küsimuste esitamine ja neile vastamine, tegelaste iseloomustamine.

Omaloomingu jutustamine.

Ühisretsitatsioonid, häälдушarjutused.

Kodulugemine. Loetud raamatust kõnelemine.

Oodatavad õpitulemused

1. klassi lõpetaja:

- mõistab kirjandust kui oma rahvuskultuuri olulist osa ja eri rahvaste kultuuri tutvustajat;
- mõistab ning aktsepteerib erinevaid seisukohti, mis võivad tekkida kirjandusteost lugedes;

Lugemine

- on lugenud vastavalt individuaalsele võimekusele lastekirjandust
- kõneleb oma lugemisemuljetest;

Jutustamine

- jutustab tekstilähedaselt kavapunktide või pildi toel;

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

- koostab teksti kohta eri liiki küsimusi;
- vastab teksti põhjal koostatud küsimustele oma sõnadega;

Esitamine

- esitab peast luuletuse;

Omalooming

- jutustab omaloomingulisi lugusid.

2. klass

Juhtmotiivid ja õppeainetevaheline lõimimine

Põhirõhk kirjanduse valikul on kohalikel legendidel ja erinevate rahvaste loomalugudel. Lugusid, salme ja laulumänge kasutatakse erinevates ainetundides. Salme retsiteerides tehakse ruumitunnetus- ning hääldušharjutusi ning õpitakse tähelepanelikku kuulamist. Laulumängud seovad pärimuse tutvustamise liikumisega.

Lugude ja legendide varal toimub väärtuskasvatus. Lapsed kuulavad lugusid, luues endale sündmustest ja tegelastest kujutluspildi ning elades sellele kaasa. Läbi oma kujutluspildi tajutakse tegelaste iseloomu, väärtusi ning omavahelisi suhteid. Loomadele omistatud tunnusjoonte kaudu õpitakse tundma erinevaid inimtüüpe ning isiksuseomadusi. Oma kujutluspildile toetudes joonistatakse loost pilt, pildist lähtuvalt on võimalus lugu ümber jutustada, sealjuures ka tegelasi iseloomustada. Lugudes peituvate väärtuste üle saavad lapsed sisemiselt arutleda lugudele algust või lõppu mõeldes. Kuulatud lugude ülesehituse ja oma väärtuste põhjal jutustavad ja kirjutavad lapsed ka omaloomingulisi jutte. Jutustada võib ka pildile toetudes.

Kodulugemiseks sobilikud raamatud valitakse lapse ja õpetaja koostöös, arvestades lapse huve. Raamatute raskusaste valitakse vastavalt lapse võimetele – siin on abiks õpetaja oma nõuannetega. Loetud raamatuid tutvustatakse klassikaaslastele. See on oluline võimalus esineda, avaldada oma arvamust, aga ka tekitada teistes lugemishuvi põneva raamatu vastu.

Üldpädevuste kujundamisel on tähtsaimal kohal väärtuspädevus ehk täpsemalt keele ilu ja loo terviklikkuse ning lugudes peituva eetilise sisu tunnetamine. Õpipädevuse kujundamisel on oluline lugemise, aktiivse kuulamise, teksti mõistmise õppimine, sotsiaalse pädevuse kujundamisel inimeste erinevuste ning inimestevaheliste suhete variatsioonidega tutvumine läbi lugude sisu. Ettevõtlikkus- ning enesemääratluspädevust toetavad loovtööd.

Läbivatest teemadest on enim esindatud „Väärtused ja kõlblus“, mis avaldub legendide ja loomalugude tegelaskujude väärtustes, „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“, mis seondub uute oskuste ning teadmiste omandamise väärtustamisega lugudes. Teema „Kultuuriline identiteet“ saab käsitletud rahvapärimuse ning kohalike legendide kasutamise õppematerjalina.

Õppesisu

Jutud, legendid, loomalood, rahvajutud, laulud, mängud, laulumängud, luuletused ja salmid, mõistatused, vanasõnad, sõnamängud.

Lugemisharjutused.

Artikulationiharjutused.

Kuulamisharjutused.

Ümberjutustamine, lugude lõpetamine, arutelud lugude põhjal, küsimuste esitamine ja neile vastamine, tegelaste iseloomustamine.

Omaloomingu kirjutamine.

Ühisretsitatsioonid, hääldusharjutused.

Kodulugemine. Loetud raamatust kõnelemine.

Oodatavad õpitulemused

2. klassi lõpetaja:

- on kujundanud kirjandust lugedes oma kõlbelisi tõekspidamisi;
- mõistab kirjandust kui oma rahvuskultuuri olulist osa ja eri rahvaste kultuuri tutvustajat;
- mõistab ning aktsepteerib erinevaid seisukohti, mis võivad tekkida kirjandusteost lugedes;

Lugemine

- on lugenud vastavalt individuaalsele võimekusele lastekirjandust
- loeb kirjandusteksti ladusalt ja mõtestatult ning väärtustab lugemist;
- kõneleb oma lugemisemuljetest;

Jutustamine

- jutustab tekstilähedaselt kavapunktide või piltide toel;

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

- koostab teksti kohta eri liiki küsimusi;
- vastab teksti põhjal koostatud küsimustele oma sõnadega;
- kirjeldab loetud tekstile tuginedes tegelaste välimust, iseloomu ja käitumist;

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

- tunneb ära ja kasutab tekstides võrdlusi ja samatähenduslikke sõnu;

Esitamine

- esitab peast luuletuse;

Omalooming

- kirjutab lühikesi omaloomingulisi töid, sh kirjeldavat ja jutustavat teksti.

3. klass

Juhtmotiivid ja õppeainetevaheline lõimimine

Õppetöös kasutatakse erinevaid kohalikku ja maailmakultuuri tutvustavaid tekste. Kodulooga seonduvalt loetakse ja kuulatakse lugusid vanadest töödest, eluolust, ametitest. Rahvapärимusest valitud salme, laule ja laulumänge kasutatakse erinevates ainetundides. Salme retsiteerides tehakse hääldusharjutusi ning õpitakse tähelepanelikku kuulamist. Laulumängud seovad pärimuse tutvustamise liikumisega.

Õppematerjalina kasutatavate lugude varal toimub väärtuskasvatus. Kujutluspildid lugude kangelistest aitavad lastel tunnetada nende omaduste ja tegude eetilist väärtust. Koduloolise sisuga lood aitavad teadvustada asjade ja tegude väärtust ning ajatuid väärtusi. Arutletakse väärtuste muutumise üle, võrreldes põldu hariva ja isemajandava ning tänapäevase ühiskonna liikmete elu, vajadusi ja soove. Kuulatud lugude ülesehituse ja oma väärtuste põhjal

jutustavad ja kirjutavad lapsed ka omaloomingulisi jutte. Jutustada võib ka pildile toetudes.

Klassi näidendi lavastamisel kogetakse kirjanduse või omaloomingu edastamist füüsiliste lavapiltide loomise, muusika ja kõne ning kehakeele abil.

Kodulugemiseks sobilikud raamatud valitakse lapse ja õpetaja koostöös, arvestades lapse huve. Raamatute raskusaste valitakse vastavalt lapse võimetele – siin on abiks õpetaja oma nõuannetega. Loetud raamatuid tutvustatakse klassikaaslastele. See on oluline võimalus esineda, avaldada oma arvamust, aga ka tekitada teistes lugemishuvi põneva raamatu vastu.

Üldpädevuste kujundamisel on tähtsaimal kohal väärtuspädevus ehk täpsemalt keele ilu ja loo terviklikkuse ning lugedes peituva eetilise sisu tunnetamine. Õpipädevuse kujundamisel on oluline lugemise, aktiivse kuulamise, teksti mõistmise ja loomise õppimine, igapäevases elus kasutatavate praktiliste oskuste omandamine ja uute oskuste väärtustamine (seoses kodulooga); sotsiaalse pädevuse kujundamisel inimtüüpide ning inimestevaheliste suhete variatsioonidega tutvumine läbi lugude sisu. Ettevõtlikkus- ning enesemääratluspädevust toetavad loovtööd ning esinemine klassile või koolile.

Läbivatest teemadest on enim esindatud „Väärtused ja kõlblus“, mis avaldub lugedes edastatud väärtustes, „Elukestev õpe ja karjääri planeerimine“, mis seondub nendes samades lugedes tutvustatavate kunstide, tööde ja elualadega, aga ka uute oskuste ning teadmiste omandamise väärtustamisega. Teema „Kultuuriline identiteet“ saab käsitletud rahvapärимuse kasutamisega õppematerjalina, traditsiooniliste ametite ning majapidamistöödega tutvumisega.

Õppesisu

Jutud kohaliku ja maailmakultuuri ainetel.

Laulud, mängud, laulumängud, luuletused ja salmid.

Sõnamängud ja omaloodud sõnamängud.

Lugemisharjutused.

Kuulamisharjutused. Häälduharjutused.

Ümberjutustamine, lugude lõpetamine, arutelud lugude põhjal, küsimuste esitamine ja neile vastamine, tegelaste iseloomustamine.

Näidendi lavastamine ja esitamine.

Omaloomingu kirjutamine.

Ühisretsitatsioonid. Luuletuse esitamine.

Kodulugemine. Loetud raamatust kõnelemine.

Oodatavad õpitulemused

3. klassi lõpetaja:

- on kujundanud kirjandust lugedes oma kõlblisi tõekspidamisi;
- mõistab kirjandust kui oma rahvuskultuuri olulist osa ja eri rahvaste kultuuri tutvustajat;
- mõistab ning aktsepteerib erinevaid seisukohti, mis võivad tekkida kirjandusteost lugedes;

Lugemine

- on lugenud vastavalt individuaalsele võimekusele lastekirjandust
- väärtustab lugemist;
- kõneleb oma lugemismuljetest ja -kogemustest;

Jutustamine

- jutustab tekstilähedaselt kavapunktide või piltide toel;

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

- koostab teksti kohta eri liiki küsimusi;
- vastab teksti põhjal koostatud küsimustele oma sõnadega või tekstinäitega;
- kirjeldab loetud tekstile tuginedes tegelaste välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib nende suhteid, hindab nende käitumist, lähtudes üldtunnustatud moraalinormidest;

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

- tunneb ära ja kasutab tekstides võrdlusi ja samatähenduslikke sõnu;

Esitamine

- esitab peast luuletuse;

Omalooming

- kirjutab lühikesi omaloomingulisi töid, sh kirjeldavat ja jutustavat teksti.

Õppe-eesmärgid II kooliastmele

- lugeda eakohast ilukirjandust, arendada lugemisoskust, väärtustada lugemist;
- väärtustada kirjandust oma rahvuskultuuri osana ning tutvuda eri rahvaste kirjanduse ja kultuuriga;
- õppida tundma ilukirjanduse kujundlikku keelt, rikastada oma sõnavara;
- arendada suulist ja kirjalikku eneseväljendusoskust;
- arendada oma loomevõimeid ning väärtustada loometööd;
- kujundada kirjanduse abil esteetilisi ja eetilisi väärtushoiakuid;
- laiendada silmaringi;
- õppida sõnastama ja esitama oma mõtteid;
- õppida infoallikaid otstarbekalt kasutama.

4. klass

Õpetuse juhtmotiivid ja õppeainetevaheline lõimimine

Peamiseks kirjandusmaterjaliks on põhjamaade mütoloogia ja „Kalevipoeg”. Eeposes kirjeldatud kangelasteod mõjutavad kujunevat väärtusmaailma. Mütoloogiline element seob kirjanduse ja kunsti, näiteks vormijoonistuses õpitavate ornamentide kaudu.

Loodusõpetuses tegeletakse peamiselt kodukoha ajaloo, materjaliks kodukoha lood ja legendid. Loomaõpetuses ja ka teistes õppeainetes koostatakse ainevihikusse lühikirjeldusi ja kokkuvõtteid pikematest lugudest, pakkudes võimalust tekstiloomise harjutamiseks.

Rahvaluule on tähtsal kohal salmide valikul põhitunni rütmilisse osasse. Rahvalauludega tutvutakse ka liikumistundides rahvatantse õppides.

Õppetegevus

Lugemistehnika arendamine, häälega ja hääleta lugemine, pausid, tempo, intonatsioon. Iseseisev lugemine.

Tekstilähedane sündmusest jutustamine, toetudes kavale.

Küsimuste koostamine ja küsimustele vastamine teksti põhjal oma sõnadega või tekstinäitega.

Algriim. Luuletuse rütmi ja kõla tunnetamine.

Rahvalaul. Tekkemuistendid. Vägilasmuistendid.

Rahvaluule rütmiline retsiteerimine. Hingamine ja kehahoid.

Vahetu suulise esituse kuulamine. Kirjalik tekst õpetaja jutustuse põhjal. Jutustav ja kirjeldav tekst tugisõnade abil, loovtööna. Kirjelduse ülesehitus. Esemel, olendi, koha kirjeldamine. Raamatukogu kasutamine.

Õppesisu

Põhjamaade eeposed. „Kalevipoeg“.

Rahvaluule.

Kujundiline keel.

Alliteratsiooni ja assonantsi sisaldavate tekstide lugemine, murdekeelne luule.

Erineva temaatika, rütmi ja riimidega luule.

Klassi- ja kodulektüür.

Taotletavad õpitulemused

4. klassi lõpetaja:

- mõistab kirjandust kui oma rahvuskultuuri olulist osa ja eri rahvaste kultuuri tutvustajat.

Lugemine

4. klassi lõpetaja:

- on läbi lugenud vähemalt neli eakohast erinevasse žanrisse kuuluvat raamatut.

Jutustamine

4. klassi lõpetaja:

- jutustab tekstile ligilähedaselt.

Teksti tõlgendamine, analüüs, mõistmine

4. klassi lõpetaja:

- koostab teksti kohta eri liiki küsimusi;
- vastab teksti põhjal koostatud küsimustele oma sõnadega või tekstinäitega.

5. klass

Õpetuse juhtmotiivid ja õppeainetevaheline lõimimine

Tähtsaks lugemismaterjaliks on eeposed, mille heksameetrilist teksti loetakse liikumise saatel. Üheskoos harjutades õpitakse peast lugema mahukaid lõike valitud eeposest. Õpitut võib esitada kuupeol.

Jutustamist harjutatakse ajalootundides. Ajalootundides käsitletav õpetab eristama ajaloolist jutustust kirjanduslikust loost või legendist. Jutustamist ja kirjalikku tekstiloomist õpitakse kõikides põhiainetes kirjelduste ja kokkuvõtete koostamisel. Ajavormide käsitlemine on 5. klassis veel tähtsal kohal, käsitletakse ajalist järgnevust loos. Antud teemat annab harjutada ennekõike ajaloo, aga ka teiste põhiainetes tundides vihikusse lugusid kirjutades.

Soovitavalt lavastatakse õppeaasta jooksul klassinäidend.

Õppetegevus

Vahetu suulise esituse kuulamine, eesmärgistatud jälgimine. Huvipakkuva teose leidmine.

Tekstilähedane jutustamine märksõnade toel, aheljutustamine. Toimunud sündmusest või mälestuspildist jutustamine.

Teksti kohta kava koostamine. Sündmuste aja ning koha kindlaks määramine.

Epiteet ja võrdlus. Kõnekäänd ja vanasõna. Riimide leidmine ja loomine. Algriimi kasutamine.

Heksameeter Vana-Kreeka eepostes. Heksameetrilise värsimõõduga tekstide esitamine koos liikumisega.

Rolliteksti esitamine. Luuleteksti esitamine peast.

Kirjeldava, jutustava, iseloomustava teksti kirjutamine tugisõnade või kava abil, ümberjutustus (seotus ajaloo, geograafia, taime- ja loomaõpetusega). Jutustuse ülesehitus. Ajaline järgnevus loos.

Õppesisu

Vana-Ida kirjanduse näited (integreeritult ajalooga).

Vana-Kreeka mütoloogia, eeposed (integreeritult ajalooga).

Tõepärasus ja fantaasia. Mütoloogia ja ajaloolised jutustused.

Rahvaluule.

Draama: näidend.

Klassi- ja kodulektüür.

Taotletavad õpitulemused

5. klassi lõpetaja:

- jutustab teksti- või elamuspõhiselt ning arutleb teoses toimunu üle, väljendades end korrektselt.

Lugemine

5. klassi lõpetaja:

- on läbi lugenud vähemalt neli eakohast erinevasse žanrisse kuuluvat raamatut;
- loeb kirjandusteksti ladusalt ja mõtestatult ning väärtustab lugemist.

Jutustamine

5. klassi lõpetaja:

- jutustab tekstilähedaselt kavapunktide või märksõnade toel.

Teksti tõlgendamine, analüüs, mõistmine

5. klassi lõpetaja:

- koostab teksti kohta sisukava, kasutades küsimusi, väiteid või märksõnu;
- järjestab teksti põhjal sündmused ning määrab nende toimumise aja ja koha;
- tunneb ära ja kasutab tekstides epiteete, võrdlusi ning algriimi.

6. klass

Õpetuse juhtmotiivid ja õppeainetevaheline lõimimine

6. klassis tegeletakse põhjusliku mõtteviisi arendamisega. Seega saab võimalikuks mõttekas arutelu loetud teose sisu, probleemide või tegelase muutumise üle. Samuti tegeletakse teksti osadest tähtsaima mõtte sõnastamisega. Sealjuures on tähtsad koostööd eeldavad ülesanded.

Õppeaastat läbivaks märksõnaks on ka nõudlikkus oma töö suhtes iga tegevuse juures. Kirjandusega seondult lihvitakse väljendusoskust kõnes ja kirjas, õpitud grammatikareeglite kasutamist teksti loomisel, oma loomingu kena vormistamist, täpsust ja ilmekust esinemisel.

Õppetegevus

Keskendunud lugemine. Oma lugemisoskuse hindamine. Loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine. Kodulugemine ja ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.

Fantaasialoo jutustamine. Piltteksti põhjal jutustamine.

Lõikude peamise mõtte otsimine. Teksti teema sõnastamine. Teoses käsitletud teemal arutlemine, oma arvamus sõnastamine, näite otsimine tekstist, oma mõtete ja tunnete sõnastamine.

Sõnavara rikastamine.

Tegelase probleemi sõnastamine. Tegelase muutumise, suhete jälgimine, käitumise põhjendamine. Põhjuslikud seosed sündmuste ahelas.

Luuleteksti tõlgendamine. Oma kujundliku väljendusoskuse arendamine.

Vahetu suulise esituse kuulamine. Esitamiseks kohase sõnavara, tempo, hääletugevuse ja intonatsiooni valimine.

Jutustava, kirjeldava, iseloomustava, võrdleva teksti kirjutamine tugisõnade ja kava abil (oskust arendatakse kõigi jutustavate ainete tundides). Dialoogi kirjutamine.

Otsekõne ja minavorm jutustuses.

Teemakohase materjali leidmine teatmeteostest, raamatukogust. Teemamapp.

Õppesisu

Proosa: muinasjutt, muistend, valm, ajalooline jutustus, eepos, fantaasiajutt, seiklusjutt, kriminaaljutt, loomajutt; humoresk, anekdoot, naljand.

Klassi- ja kodulektüür.

Taotletavad õpitulemused

6. klassi lõpetaja:

- on kujundanud loetud kirjanduse kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ning arendanud lugejaoskusi;
- tõlgendab, analüüsib ja mõistab teoses kujutatud lugu ning tegelassuhteid, elamusi ja väärtusi;
- mõistab ning aktsepteerib erinevaid seisukohti, mis võivad tekkida kirjandusteost lugedes;
- kirjutab nii jutustavaid kui ka kirjeldavaid omaloomingulisi töid, väljendades end korrektselt;
- kasutab vajaliku teabe hankimiseks eri allikaid.

Lugemine

6. klassi lõpetaja:

- on läbi lugenud vähemalt neli eakohast erinevasse žanrisse kuuluvat raamatut;
- tutvustab loetud teose autorit, sisu ja tegelasi, kõneleb oma lugemismuljetest, -elamustest ja -kogemustest.

Jutustamine

6. klassi lõpetaja:

- jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tuginedes kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale;

- jutustab piltteksti põhjal ning selgitab selle sisu.

Teksti tõlgendamine, analüüs, mõistmine

6. klassi lõpetaja:

- kirjeldab loetud tekstile tuginedes tegelaste välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib nende suhteid, hindab nende käitumist, lähtudes üldtunnustatud moraalnormidest, ning võrdleb iseennast mõne tegelasega;
- leiab lõigu kesksed mõtted ja sõnastab peamõtte;
- arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuse, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ning põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust;
- otsib teavet tundmatute sõnade kohta ning teeb endale selgeks nende tähenduse;
- seletab õpitud vanasõnade ja kõnekäändude tähendust;
- mõtestab luuletuse tähendust, tuginedes iseenda elamusele ja kogemustele;
- seletab oma sõnadega epiteedi, võrdluse, muistendi, muinasjutu, kõnekäänu ja vanasõna olemust.

Esitamine

6. klassi lõpetaja:

- esitab peast luuletuse, lühikese proosa- või rolliteksti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust.

Omalooming

6. klassi lõpetaja:

- kirjutab erineva pikkusega eriliigilisi omaloomingulisi töid, sh kirjeldavat ja jutustavat teksti.

III kooliaste

Õppe-eesmärgid III kooliastmele

- lugeda eakohast ilukirjandust, arendada lugemisoskust, väärtustada lugemist;
- väärtustada kirjandust oma rahvuskultuuri osana ning tutvuda eri rahvaste kirjanduse ja kultuuriga;
- tõlgendada, analüüsida ning mõista kirjandusteost kui erinevate lugude ja inimsuhete, elamuste ja väärtuste allikat ning erinevate seisukohtade peegeldajat
- õppida sõnastama ja esitama oma mõtteid;
- õppida infoallikaid otstarbekalt kasutama

7. klass

Õppesisu

Proosa- , luule-, draamateksti kuulamine, lugemine, esitamine.

Rahvaluule liigid: regivärss, naljand, anekdoot, pajatus, muistend, muinasjutt.

Eepika: ajalooline jutustus, memuaarid, reisikiri.

Mõisted: lüürika, eepika, draama; nendega seotult käsitletavat mõistet.

Lüürika: ballaad.

Lektüür: ilukirjandus võimalikult laias žanrivalikus, et tekiks mõistmine eripärasuse suhtes.

Kirjandusteose analüüs ja tõlgendus.

Taotletavad õpitulemused

7. klassi lõpetaja:

- tunneb kirjandusžanre, nendega kaasnevaid mõisteid;
- eristab proosa-, luule- ja draamateksti, toob välja iseloomulikud jooned;
- tunneb rahvaluule liike;
- tunneb eepika liike;
- oskab nimetada ballaadi tunnuseid, esitada ühte ballaadi;
- omab ettekujutust kirjandusteose analüüsist;
- on lugenud õppeaasta jooksul vähemalt 4 tervikteost.

8. klass

Õppesisu

Paikkonna kirjanduse ja kultuuriloo tuntumad esindajad.

Eepika võimalikult laias žanrivalikus: müüt, legend, eepos; romaan, novell, miniatuur.

Žanrimääratlus: romantism, realism.

Dramaatika: tragöödia, komöödia, draama.

Lüürika: vabavärss, sonett. Värsimõõt.

Mõisted: komöödia, tragöödia, draama; eepika, lüürika.

Kõnekujundid: epiteet, isikustamine, metafoor, võrdlus, kordus.

Tekstinäited eesti ja maailma kirjandusest (lugemine, analüüs).

Lektüür: ilukirjandus laias žanrivalikus, vähemalt 4 teost õppeaastas.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine.

Projektitööna klassi näidendi õppimine ja esitus.

Taotletavad õpitulemused

8. klassi lõpetaja:

- Teab kirjandusvoolude romantismi ja realismi olulisemaid tunnuseid;
- oskab nimetada paikkonna kultuuriloo tuntuimaid tegelasi;
- tunneb eepika liike, nimetab mõistete põhitunnused;
- tunneb draamažanre, nimetab nende eripära;
- on tuttav kõnekujunditega, seletab mõisted;
- on lugenud kirjandusnäiteid laias žanrivalikust;
- on lugenud õppeaasta jooksul vähemalt 4 tervikteost.

9. klass

Õppesisu

Kirjandusvoolud ja –žanrid. Žanri määratlus.

Eesti ja Euroopa kirjandusloo tuntumad esindajad, kirjanduslikud näited.

Realism ja romantism, nende tunnused ja tuntumad esindajad eesti ja väliskirjanduses.

Huumor kirjanduses. Filmistsenaarium.

Mõisted: kirjandusvool, žanr; lüürika, eepika ja draama ning nendega seostuvad mõisted.

Lektüür: ilukirjandus laias žanrivalikus

Taotletavad õpitulemused

Põhikooli lõpetaja:

- väärtustab keelt kui rahvuskultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit;
- teadvustab keeleoskust õpioskuste alusena ning identiteedi osana;
- omandab põhiteadmised keelest ja saavutab õigekirjaoskuse;
- väljendab end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult, arvestades

kultuuris välja kujunenud keelekasutustavasid;

- kuulab, loeb ja kirjutab mõtestatult eri liiki tekste ning esitab teavet eri viisidel;
- kasutab asjakohaselt erinevaid suhtluskanaleid ning suudab leida, kriitiliselt hinnata ja kasutada meedias ja internetis pakutavat teavet;
- väärtustab nii rahvuskirjandust kui ka teiste rahvaste kirjandust, nii oma rahva pärimuskultuuri ja traditsioone kui ka kultuurilist mitmekesisust;
- tajub kirjandusteost kui kunstiteost, mõistab selle kunstilisi väärtusi;
- loeb eakohast väärtkirjandust, kujundades kirjanduse kaudu oma kõlbelisi tõekspidamisi ning rikastades mõtte- ja tundemaailma;
- suudab kujundada ja väljendada isiklikku arvamust ning tunnustab ja arvestab teiste inimeste arvamust;
- oskab õppida, hangib teavet eri allikatest, kasutab sõna- ja käsiraamatuid

DRAAMAÕPETUS

Draamaõpetus waldorfkoolis

Draamaõpetust eraldiseisva ainenäena I-II kooliastmes pole. Esimesel kooliastmel on draamaõpetuse elemendid olemas nii õppemetoodikas kui erinevate ainete (nt emakeel, muusikaõpetus, eurütmia) sisudes: mängud, suhtlemis- ja rollimängud, kirjeldatavast pildist lähtuv mäng, luuletuste-lugude esitamine koos lavastuslike elementidega, ühisretsitatsioonid koos individuaalse osa suurenemisega vanuseastmeti jne.

Vastavalt klassiõpetaja võimetele ja valikule võib klassi näidendeid lavastada igal aastal. Tavaliselt toimub see integreerituna emakeele ainesse, kuna arendab kõige rohkem keelelisi võimeid ja oskusi: kirjutamine (rolli kirjapanek nooremates klassides), hääldus, teksti selge ja ilmikas esitus. Klassi näidendid on olulised klassi meie-tunde kujundamisel ning sotsiaalse koostöö harjutamisel. Dramatiseeritud ja kunstiliste väljendusvahenditega läbi töötatud kirjandusteos jätab õpilaste mällu kustumatu jälje. Kõikides klassides osalevad õpilased jõudumööda näidendi kogu ettevalmistusprotsessis. 8. klassis kaasneb sellega näidendi tegevuslik analüüs ning hilisema tagasisaate käigus protsessi kirjeldamine ning analüüs.

8. klassis moodustavad draamatunnid ja töö konkreetse näidendiga ühe tervikprojekti, kuhu osaliselt võib lõimida ka emakeele ja kirjanduse ainetsükli. Suurem projekt, koos lavakujunduse, helitausta ja kostüümide ühise kavandamise ning valmistamisega hõlmab ka tööõpetuse ja muusikaõpetuse tunde. Esitamisküpsset näidendit on soovitatav etendada mitmeid kordi, see võimaldab kogeda teose ja lavalise enesekindluse küpsemisest etenduste käigus. Ringreis näidendiga võimaldab kogeda erinevaid esi-nemispaiku ja publikut, distsipliini ja ülesannete jaotamisega kaasnevat vastutust.

Draamaõpetuse juurde kuulub vastavalt võimalustele kutselise teatri etenduste külastamine koos eelneva sissejuhatuse (näidendi žanr, ajalooline taust, näitekirjanik, lavastaja, näitlejad jms) ning hilisema analüüsiga.

Õppe-eesmärgid I-III kooliastmele

- Emakeele väärtustamine: emakeele rikkus, ilmekus ja ilu; oskus emakeeles oma mõtteid ja tundeid väljendada; sõnade väärtuse ja jõu kogemus.
- Elav täiendus Eesti ja maailmakirjanduse tundmaõppimisele.
- Erinevate kunstide – sõna, muusika, kujutav kunst, liikumine – sünteesi kogemus.
- Loovuse arendamine: suhtlemis- ja rollimängud, etüüdid.
- Sotsiaalse koostöö ja ühise vastutuse kogemine.
- Näitlejakoolituse algelementidega tutvumine.

1. klass

Draamaõpetus peitub kõigis mängulistest tegevustest ja kõne väljendusrikkust arendavates keelelistes mängudes. Tähtsal kohal on esinemiskogemuse saamine klassiga kuupidudel esinemisest.

Õppesisu

Mängud.

Kirjeldatud pildist lähtuv mäng.

Ühisretsitatsioonid.

Koolipidudel etendatavad näidendid ja nukunäidendid.

Esinemised klassiga kuupidudel.

Taotletavad õpitulemused

1. klassi lõpetaja:

- väärtustab emakeele ilmekust ja ilu;
- oskab emakeeles oma mõtteid ja tundeid avaldada;
- väljendab ennast muusikas, kunstis, liikumises;
- elab jutustusse sisse;
- teeb klassikaaslastega koostööd;
- arvestab kaaslastega, oskab nende tegevust jälgida;
- esineb koos klassiga.

2. klass

Draamaõpetus peitub kõigis mängulistest tegevustes ja kõne väljendusrikkust arendavates keelelistes mängudes. Muusika ja kehalise kasvatus tundides kombineeritakse vaba liikumist, kõnet ja muusikat – luuakse seosed erinevate väljendusviiside vahele.

Nukunäidendid on omal kohal eesti keele õpetuses seoses loomalugudega ning ka võõrkeeleeõpetuses. Nukkude valmistamine on käsitöö valdkond.

Tähtsal kohal on esinemiskogemuse saamine klassiga kuupidudel esinemisest.

Õppesisu

Teatrikülastused.

Näidendi analüüs.

Mängud, rollimängud.

Kirjeldatud pildist lähtuv mäng.

Ühisretsitatsioonid.

Lugude lavastuslik esitamine.

Koolipidudel etendatavate näidendite ja nukunäidendite vaatamine.

Näidendi ühine kujundamine.

Nukunäidendi esitamine.

Esinemised klassiga kuupidudel.

Taotletavad õpitulemused

2. klassi lõpetaja:

- väärtustab emakeele rikkust, ilmekust ja ilu;
- tunneb huvi kirjanduse vastu;
- oskab emakeeles oma mõtteid ja tundeid avaldada;
- väljendab ennast muusikas, kunstis, liikumises, teadvustab kunstidevahelist seost;

- elab jutustusse sisse, läheneb loovalt ülesandesse;
- teeb klassikaaslastega koostööd;
- arvestab kaaslastega, oskab nende tegevust jälgida;
- esineb koos klassiga.

3. klass

Etenduste vaatamine on seotud tähelepanu ja aktiivse kuulamisoskusega. Õpitakse märkama seoseid erinevate väljendusviiside vahel. Lugude kuulamine tutvustab kirjandusvara ning tekitab huvi lugemise vastu.

Mängud ja rollimängud õpetavad kaaslaste jälgimise ja teistega arvestamise oskust. Kirjeldatud pildist lähtumine mängus arendab võimet sisse elada, laiemas pildis empaatiavõimet. Eneseväljendusoskuste edenemine toetab ka julgust ülesannetele loovalt läheneda. Mängudel on suur tähtsus klassi õhkkonna ja laste isiksuseomaduste kujunemisel ning oluliste õpioskuste omandamisel.

Klassiga kuupidudel esinemine ja klassi näidendi ette valmistamine ning esitamine on tähtsad koostööharjutused ning esinemisharjumuse tekitajad.

Õppesisu

Teatrikülastused.
 Näidendi analüüs.
 Mängud, rollimängud.
 Kirjeldatud pildist lähtuv mäng.
 Ühisretsitatsioonid.
 Lugude lavastuslik esitamine.
 Koolipiidudel etendatavate näidendite ja nukunäidendite vaatamine.
 Näidendi stsenaariumi koostamine.
 Näidendi ühine lavastamine ja kujundamine.
 Nukunäidendite esitamine.
 Klassinäidendi esitamine.
 Esinemised klassiga kuupidudel.

Taotletavad õpitulemused

3. klassi lõpetaja:

- väärtustab emakeele rikkust, ilmekust ja ilu;
- tunneb huvi kirjanduse vastu;
- oskab oma mõtteid ja tundeid avaldada;
- väljendab end õpitud sõnavara piires võõrkeeles;
- väljendab ennast muusikas, kunstis, liikumises, teadvustab kunstidevahelist seost;
- elab jutustusse sisse, läheneb loovalt ülesandesse;
- teeb klassikaaslastega koostööd;
- arvestab kaaslastega, oskab nende tegevust jälgida;
- esineb koos klassiga, osaleb klassi näidendi ettevalmistamises ja etendamises.

4. klass

Külastatakse teatrietendusi, kuupidudel vaadatakse teiste klasside esitusi, näidendeid. Etenduste vaatamine on seotud tähelepanu ja aktiivse kuulamisoskusega. Õpitakse märkama seoseid erinevate väljendusviiside vahel. Lugude kuulamine tutvustab kirjandusvara ning tekitab huvi lugemise vastu.

Mängud ja rollimängud õpetavad kaaslaste jälgimise ja teistega arvestamise oskust. Kirjeldatud pildist lähtumine mängus arendab võimet sisse elada, laiemas pildis empaatiavõimet. Eneseväljendusoskuste edenemine toetab ka julgust ülesannetele loovalt läheneda. Mängudel on suur tähtsus klassi õhkkonna ja laste isiksuseomaduste kujunemisel ning oluliste õpioskuste omandamisel.

Klassiga kuupidudel esinemine ja klassi näidendi ette valmistamine ning esitamine on tähtsad koostööharjutused ning esinemisharjumuse tekitajad. Kuupeo ettekande ettevalmistamine eeldab tihedat koosööd klassiõpetaja ja aineõpetajate vahel, ettekande koostamisel võetakse kindlasti kuulda ka õpilaste eelistusi.

Õppesisu

Teatrikülastused.

Näidendi analüüs.

Mängud, rollimängud.

Kirjeldatud pildist lähtuv mäng.

Ühisretsitatsioonid.

Lugude lavastuslik esitamine.

Koolipidudel etendatavate näidendite ja nukunäidendite vaatamine.

Näidendi stsenaariumi koostamine.

Näidendi ühine lavastamine ja kujundamine.

Nukunäidendite esitamine.

Klassinäidendi esitamine.

Esinemised klassiga kuupidudel.

Taotletavad õpitulemused

4. klassi lõpetaja:

- väärtustab emakeele rikkust, ilmekust ja ilu;
- tunneb huvi kirjanduse vastu;
- oskab oma mõtteid ja tundeid avaldada;
- väljendab end õpitud sõnavara piires võõrkeeles;
- väljendab ennast muusikas, kunstis, liikumises, teadvustab kunstidevahelist seost;
- elab jutustusse sisse, läheneb loovalt ülesandesse;
- teeb klassikaaslastega koostööd;
- arvestab kaaslastega, oskab nende tegevust jälgida;
- esineb koos klassiga, osaleb klassi näidendi ettevalmistamises ja etendamises.

5. klass

Külastatakse teatrietendusi, kuupidudel vaadatakse teiste klasside esitusi, näidendeid. Võimalusel osaletakse ka koolidevahelistel teatrifestivalidel. Etenduste vaatamine on seotud

tähelepanu ja aktiivse kuulamisoskusega. Õpitakse märkama seoseid erinevate väljendusviiside vahel. Lugude kuulamine tutvustab kirjandusvara ning tekitab huvi lugemise vastu.

Mängud ja rollimängud õpetavad kaaslase jälgimise ja teistega arvestamise oskust. Kirjeldatud pildist lähtumine mängus arendab võimet sisse elada, laiemas pildis empaatiavõimet. Eneseväljendusoskuste edenemine toetab ka julgust ülesannetele loovalt läheneda. Mängudel on suur tähtsus klassi õhkkonna ja laste isiksuseomaduste kujunemisel ning oluliste õpioskuste omandamisel.

Klassiga kuupidudel esinemine ja klassi näidendi ette valmistamine ning esitamine on tähtsad koostööharjutused ning esinemisharjumuse tekitajad. Kuupeo ettekande ettevalmistamine eeldab tihedat koosööd klassiõpetaja ja aineõpetajate vahel, ettekande koostamisel võetakse kindlasti kuulda ka õpilaste eelistusi.

Õppesisu

Teatrikülastused.

Näidendi analüüs.

Mängud, rollimängud.

Ühisretsitatsioonid.

Lugude lavastuslik esitamine.

Koolipiidudel etendatavate näidendite ja nukunäidendite vaatamine.

Näidendi stsenaariumi koostamine.

Näidendi ühine lavastamine ja kujundamine.

Nukunäidendite esitamine.

Klassinäidendi esitamine.

Esinemised klassiga kuupidudel.

Taotletavad õpitulemused

5. klassi lõpetaja:

- väärtustab emakeele rikkust, ilmekust ja ilu;
- tunneb huvi kirjanduse vastu;
- oskab oma mõtteid ja tundeid avaldada;
- väljendab end õpitud sõnavara piires võõrkeeles;
- väljendab ennast muusikas, kunstis, liikumises, teadvustab kunstidevahelist seost;
- elab jutustusse sisse, läheneb loovalt ülesandesse;
- teeb klassikaaslastega koostööd;
- arvestab kaaslastega, oskab nende tegevust jälgida;
- esineb koos klassiga, osaleb klassi näidendi ettevalmistamises ja etendamises.

6.-7. klass

Külalastatakse teatrietendusi, kuupidudel vaadatakse teiste klasside esitusi, näidendeid. Võimalusel osaletakse ka koolidevahelistel teatrifestivalidel. Etenduste vaatamine on seotud tähelepanu ja aktiivse kuulamisoskusega. Õpitakse märkama seoseid erinevate väljendusviiside vahel. Lugude kuulamine tutvustab kirjandusvara ning tekitab huvi lugemise vastu.

Mängud ja rollimängud õpetavad kaaslase jälgimise ja teistega arvestamise oskust. Kirjeldatud pildist lähtumine mängus arendab võimet sisse elada, laiemas pildis empaatiavõimet. Eneseväljendusoskuste edenemine toetab ka julgust ülesannetele loovalt läheneda. Mängudel on suur tähtsus klassi õhkkonna ja laste isiksuseomaduste kujunemisel ning oluliste õpioskuste omandamisel.

Klassiga kuupidudel esinemine ja klassi näidendi ette valmistamine ning esitamine on tähtsad koostööharjutused ning esinemisharjumuse tekitajad. Kuupeo ettekande ettevalmistamine eeldab tihedat koosööd klassiõpetaja ja aineõpetajate vahel, ettekande koostamisel võetakse kindlasti kuulda ka õpilaste eelistusi. Nüüdseks lisanduvad ettekannetesse sisust lähtuvalt ka pikemad soolo-osad.

Õppesisu

Teatrikülastused.

Näidendi analüüs.

Mängud, rollimängud.

Ühisretsitatsioonid.

Lugude lavastuslik esitamine.

Koolipidudel etendatavate näidendite ja nukunäidendite vaatamine.

Näidendi stsenaariumi koostamine.

Näidendi ühine lavastamine ja kujundamine.

Nukunäidendite esitamine.

Klassinäidendi esitamine.

Esinemised klassiga kuupidudel.

Taotletavad õpitulemused

7. klassi lõpetaja:

- väärtustab emakeele rikkust, ilmekust ja ilu;
- tunneb huvi kirjanduse vastu;
- oskab oma mõtteid ja tundeid avaldada;
- väljendab end õpitud sõnavara piires võõrkeeles;
- väljendab ennast muusikas, kunstis, liikumises, teadvustab kunstidevahelist seost;
- elab jutustusse sisse, läheneb loovalt ülesandesse;
- teeb klassikaaslastega koostööd;
- arvestab kaaslastega, oskab nende tegevust jälgida;
- esineb koos klassiga, osaleb klassi näidendi ettevalmistamises ja etendamises;
- esineb ka iseseisvalt.

8. klass

Juhtmotiivid

Draamaõpetus on kohane õppeaine murdeas, mil õpilane otsib uut suhet iseenda ja maailmaga. Draamaharjutused võimaldavad kogeda senisest erinevaid eneseavaldusi, näha nii ennast kui kaaslasi uues valguses. Draamatunnid ja töö konkreetse näidendiga aitavad normaliseerida olukorda klassides, kus on omavahelisi suhtlemisprobleeme. Õpetaja ülesandeks on luua usaldusväärne ja katsetamistele avatud õhkkond. See nõuab nii õpetaja autoriteeti kui kindlaksmääratud põhireegleid. Draamatunnid algavad soojendusosaga. Selleks

sobivad mitmesugused mängud või liikumisülesanded. Põhirõhk draamatundides on tegevusel: harjutustel, mängudel, etüüdidel.

Harjutustee kulgeb grupiharjutustelt paaris- ja üksiketteasteteni, arvestades alati konkreetsete õpilaste esinemisvalmidusega. Peale harjutusi või tunni kokkuvõttes osas tegeldakse õpetaja juhendamisel tehtu analüüsiga ning seatakse sellest lähtuvalt järgnevaid sihte.

Õppesisu

Ruumitunnetus: isiklik ruum, suhtlemisruum, lavaruum. Lavaruumis liikumine, lavaruumis rääkimine.

Liikumine: vaba liikumine ruumis, suunatud liikumine. Erinevad liikumisviisid. Aeglane – kiire – väga kiire, tempo-rütmi vaheldumine. Grupiliikumine ettemääratud ülesandega; „dirigendi” juhendamisel; liikumine paaris juhtrollide vahetumisega. Seisaku või muu fikseeritud asendi üleminek liikumiseks; vastupidi. Erinevate liikumisviiside üleminekud.

Lõdvestusharjutused.

Kontakt: pilkkontakt, kaudne kontakt, verbaalne kontakt, kehaline kontakt. Peegeldusharjutus. Etüüdid.

Kõne: igapäeva-kõne, lavaline kõne. Diktsioon, diktsiooniharjutused. Kõneharjutused.

Dialog. Väikesed kuuldemängud.

Žest: isiklik žest, lavaline (dramaatiline) žest. Žest ja kõne. Repliigile sobiva žesti leidmine. Etüüdid žesti rakendamiseks.

Temperament: neli põhitüüpi, iseloomulik hoiak, liikumine, kõnežest. Temperamendi-etüüdid grupis, paaris. Etüüdid vastandtemperamentidele. Tuntud loo mängimine selgelt väljendunud temperamenditüüpide kasutamisega.

Teooria: draamakunsti, etendusega seotud mõisted. Lühike näitekunsti ajalugu (lõimudes kirjanduse õpetamisega).

Töö näidendiga: näidendi valik, sündmuste ümberjutustamine, tegevuslik analüüs. Rollide valik, rollis tegutsemise harjutamine. Etteütleva roll. Etüüdid valitud näidendi teemadel.

Keskendumisharjutused. Iseseisev töö rolliga. Harjutamine repliikide, tegevuste, stseenide kaupa. Üleminekud. Lavakujunduse, helitausta, kostüümide kavandamine. Etenduste, ringreisi planeerimine. Abijõudude (nt projekti kirjutamiseks) kaasamine. Tehtu analüüs.

Taotletavad õpitulemused

8. klassi lõpetanud õpilane:

- valdab erinevaid eneseväljendusvahendeid;
- oskab kasutada lavalist ruumi ja arvestab selle eripäradega;
- on arendanud suulist ja kehalist eneseväljendusoskust;
- on arendanud sotsiaalset pädevust;
- oskab töötada rolliga, oma tööd analüüsida;
- on kaasloojana saanud kogemuse näidendi valmimise protsessist;
- oskab väärtustada teiste kunstilist eneseväljendust.

KASUTATAV KIRJANDUS I KOOLIASTMELE

Õpetajale jutustamiseks, osa lõimituna koduloo ja loodusõpetusega.

Eesti kirjandusest:

Ansomardi, Jalgsemaa Kitse-eide muinasjutud ja teisi jutte, Eesti Raamat 1979

Eisen, M.J., Eesti imede ilmast. Eesti ennemuistsed jutud

Eisen, M.J., Eesti imede ilmast I-II, 1995

Eisen, M.J., Esivanemate varandus, 1958

Eisen, M.J., Imesõrmus
Eisen, M.J., Kratiraamat
Eisen, M.J., Muistsed vägilased
Eisen, M.J., Näkid, kratid, luupainajad, 2001
Eisen, M.J., Näkiraamat
Henno, J., Laste jõuluraamat
Hiimäe, M., Emand kaseladvas, 1988
Hiimäe, M., Katkujutud, 1977
Hiimäe, M., Kodavere pajatused, 1978
Hiimäe, M., Rahvajutte Maarja-Magdaleena kihelkonnast, 1999
Hiimäe, M., Rahvakalender 1-7, 1970-1999
Hiimäe, M., Vaenukõis LR, 1974
Hiimäe, M., Üks jahimees läks metsa, 1969
Jaaksoo, A., Eesti lastekirjanduse antoloogia
Jaik, J., Kaarnakivi
Jakobson, A., Ööbik ja vaskuss, Eesti Raamat 1982
Jakobson, A., Suur onu ja väike vennapoeg
Jakobson, A., Puujalaga katk
Jõgisalu, H., Tihkan, L., Lugusid vanalt Läänemaalt, Eesti Raamat 1989
Jõgisalu, H., Tihkan, L., Tulihända püüdmas, 2000
Järv, R., Päär, P., Türrpu, A., Taevane pulm. Eesti rahvajutud, Tiritamm 2006
Kippar, P., Antsu torupill. Lugusid rumalast vanapaganast
Kippar, P., Loomad, linnud, putukad, 1997
Kippar, P., Rahvajutte Kullamaa kihelkonnast, 1998
Kippar, P., Tere, tere tiipajalga
Kreutzwald, Fr. R., Eesti Rahva Ennemuistsed Jutud, 1951
Kreutzwald, Fr. R., Reinuvader Rebane
Krusten, R., Vanad aabitsajutud, Tiritamm 2007
Kunder, J., Imepeegel
Kõrv, J., Veealused, 1989
Laugaste, E., Liiv, E., Muistendid vanapaganast, 1970
Metstak, V., Mõista, mõista...
Mäger, M., Linnud rahva keeles ja meeles, 1994
Parijõgi, J., Külaliste leib
Päär, P., Jõulujutuvihik, 1997
Salve, K., Sarv, V., Setu lauludega muinasjutud, TA 1987
Särgava, E., Ennemuistsed jutud Reinuvader Rebasest
Tamm, J., Ussipealik, Eesti Raamat 1988

Eesti muinasjutud, ENSV TA Keele ja Kirjanduse Instituut 1967
Eesti muinasjutud, 2000
Igal puul oma juur, 1989
Jutt mehest, kes teadis ussisõnu (Kunder, Jakobson, Eisen, Kreutzwald, Faehlmann jt)
Marjakobar ja teisi setu muinasjutte, 1989
Pajatusi Põhjarannikult, 1957
Põlvamaa muistendid, Põlva Rahvahariduse Selts
Rehepapp ja vanapagan
Sada saarelehte, tuhat toomelehte. Valimik Eesti rahvajutte, -laule, mõistatusi ja vanasõnu
Saja rahva lood (sari)
Seto pajatusi. Küla nii kõnõli, 1999

Tark mees taskus, 1971
Vanasõnaraamat, Eesti Raamat 1984
Veriora kandi vanarahva jutuvara, 2000
Üle õue õunapuune: Eesti rahvajutud, -laulud, mõistatused ja vanasõnad, 1998

Teiste rahvaste kirjandusest:

Andersen, H. Chr., Väike merineitsi, Eesti Raamat 1987
Berg, F., Rootsi muinasjutud, Eesti Raamat 2002
Chesterton, G. K., Püha Franciscus Assisist, Eesti Raamat 2007
Franko, I., Siis kui loomad veel rääkisid
Grimm, J. ja W., Kuldlapsed, KRK 1981
Grimm, J. ja W., Muinasjutte, Eesti Raamat 1981
Gädke-Timm, K., Sinikello. Legendoja kasveista, WSOY 1978, soome k.
Hiimets, J., Assisi Franciscus, EELK Konsistoorium 1995
Krölov, I., Valmid
Lagerlöf, S., Legendid Kristusest, Logos 1991
Michelson, H., Saladuste puu. Prantsuse muinasjutte, Eesti Raamat 1989
Srvan, A., Legendoja, soome k.
Streit, J., Maria väike eeslike
Streit, J., Taatatuki lood
Surojegin, P.-L., Loomamuinasjutud
Teinonen, R., Ystävämme eläimet. Legendoja pyhästä Franciscuksesta, Tyttöjen Keskus
Topelius, Z., Muinasjutte, Eesti Raamat 1990

Aisopose valmid, 2005
Assisi Franciscuse lood
Piibel. Vana Testament
Saja rahva lood
Suur valmiraamat, Avita 2007
Valmid ja legendid pühakutest

Luule, tunni rütmilises osas koos retsiteerimiseks

Enno, E., Üks rohutirts läks kõndima, Eesti Raamat 1971
Ilmet, P., Matsalu mailt, Eesti Raamat 1986
Järv, A., Meie kiisul kriimud silmad, Eesti Raamat 1985
Kaidla, J., Liblikaga võidu
Kamsen, R., Kodukoppel, Tiritamm 1992
Kangur, K., Kuningalinna lood
Kaplinski, J., Õhtu on õunapuu, TEA 2007
Kuusk, R., Eesti lasteluule valimik, Avita 2000
Luik, V., Tubased lapsed, TEA 2006
Merilaas, K., Kui vanaema noor oli
Muhel, I., Sõitsid saanid, sõitsid reed, Koolibri 1991
Niit, E., Midrimaa, 1974
Runnel, H., Taadi tütar, Eesti Raamat 1989
Sõelsepp, V., Sinikuube sirgukene

Tungal, L., Vana vahva lasteaed; Eesti Raamat 1988

Himplike ja Pimplike. Valimik Saksa lastelaule
Liisusalmid, Pere ja Kodu Raamat 2007

Raamatuvalik lastele kodulugemiseks

Bond, M., Karupoeg Pädington, Eesti Raamat 1995

Hiie, E., Emakeele lugemik

Johansson, A. ja B., Esimesed jõulud, 1990

Kass, A., Pahupidi puhkus

Lindgren, A., Bullerby lapsed

Lindgren, A., Madlike

Lindgren, A., Madlike ja Jaanikingu põnn

Lindgren, A., Mio mu Mio

Lindgren, A., Pöialpoiss Nils Karlsson

Lindgren, A., Röövlitütar Ronja

Lindgren, A., Vahtramäe Emil

Lindgren, A., Vennad Lõvisüdamed

Luts, O., Nukitsamees

Mänd, H., Koer taskus, 1988

Pakkanen, K., Suvesaare lood, Forest 1992

Pervik, A., Kunksmoor

Raud, E., Naksitrallid

Raud, E., Peep ja sõnad

Raud, E., Sipsik

Rummo, T., Rute, M., Valgma, A., Kodulooline lugemik koolile ja kodule I, II

Vilde, E., Minu esimesed triibulised

Vilep, H., Lendav õunapuu

Metoodiline materjal õpetajale

Davis, R., The gift of dyslexia: why some of the smartest people can't read, and how they can learn, 1994

Keller, M., Mõned kogemused põhitunni kujundamise kohta. Ergutus algajatele, EVWÜ

Klooren, A., Eesti keele õpik I, II osa

Payne, T., Dyslexia: a parents' and teachers' guide, 1999

Puik, T., Õigekirjaõpik: I-III klass, Koolibri 2000

Tungal, L., Hiiepuu E., Valter, E., Eesti keele õpik-lugemik, AS Bit 2002

KASUTATAV KIRJANDUS II KOOLIASTMELE

Õpetajale jutustamiseks

Andersen, H.C. Muinasjutud

Bhagavadgita

Dilyte, D. Hellase valgus, Olion 1996

Gilgameš

Haava, A. Rooma muinaskangelased

Homeros, Ilias, Varrak 2004

Homeros, Odüsseia, Varrak 2006
Iidsete aegade lood. I ja II
Kalevala
Kalevipoeg
Lindholm, D. Götterschicksal – Menschenwerden
Niederhäuser, H.R. Ritter – Reiter – Gottesstreiter
Noorem Edda
Palamets, H. Vanaaja kultuurist ja olustikust, 1976
Petiška, E. Vanakreeka muistendid ja pärimused
Saddhatissa, H. Buddha elu
Vanem Edda

Luule

Ajast aega. Eesti luulet läbi aegade, Varrak 2002
Eesti luule antoloogia
Ilias ja Odüsseia, katked (heksameeter)
Jüssi, H. Maailma luule. Kuldne klassika, 2006
Sõnarine I-IV

Raamatuvalik lastele kodulugemiseks

Bornhöhe, E., Tasuja
Dilyte, D., Hellase valgus
Durrell, G., Minu pere ja muud loomad
Ende, M., Momo
Ezzoubi, K., Vanaaja lugemik
Jõgisalu, H., Vennikese ja tema sõprade lood
Jõgisalu, H., Veskiratta Madis
Jüssi, F., Rebasetund
Kipling, R., Mowgli
Kivirähk, A., Sirli, Siim ja saladused
Kreutzwald, F. R., Kilplased
Kreutzwald, F. R., Ennemuistsed lood
Kästner, E., Veel üks Lotte
Kross, J., Mardileib
Krüss, J., Timm Thaler ehk Müüdüd naer
Lagerlöf, S., Nils Holgerson
Lindgren, A., Kalle Blomkvist ja hulkur Rasmus
Lindgren, A., Mio, mu Mio
Lindgren, A., Meisterdetektiiv Kalle Blomkvist
Lindgren, A., Röövlitütar Ronja
Lindgren, A., Vennad Lõvisüdamed
Luts, O., Kapsapea
Luts, O., Kevade
Marshall, A., Ma suudan hüpata üle lompide
McCaffrey, A., Lohelaul
Molnar, F., Pal-tänava poisid
Mälk, A., Jutte lindudest
Nõu, H., Pea suu!

Nöstlinger, Chr., Vahetuslaps
Ollivier, J., Viikingite avastusretk
Palamets, H., Vana aja lugemik
Parijõgi, J., Laevapoisi päevilt
Pervik, A., Arabella, mereröövli tütar
Pyle, H., Kuulsa Robin Hoodi lustakad seiklused
Rannap, J., Agu Sihvka annab aru
Rannap, J., Viimane valgesulg
Raud, E., Kalevipoeg
Raud, E., Roostevaba mõök
Reinla, A., Teofrastus
Roht, R., Jutte loomadest
Roht, R., Laaned ja veed: jutte loomadest
Roht, R., Lapsed ja loomad
Roht, R., Võrukael
Rowling, J.K., Harry Potter ja saladuste kamber
Rowling, J.K., Harry Potter ja tarkade kivi
Thompson, E.S., Lugusid loomadest
Tolkien, J.R.R., Kääbik
Tungal, L., Kirju liblika suvi
Turgenev, I., Mumuu
Twain, M., Huckleberry Finni seiklused
Twain, M., Prints ja kerjus
Twain, M., Tom Sawyeri seiklused
Ussova, A., Väike pottsepp Ateenast

Metoodiline materjal õpetajale

Annus, A. Muinasaja kirjanduse antoloogia, Varrak
Bobõlski, R., Puksand, H. Pesapuud, Koolibri 2006
Põldmäe, J. Luulevorme ja rütmianalüüse: kirjandusteoreetiline abimaterjal õpetajatele, 1977
Vardja, K. ja M. Tuulepesad. 5. klassi kirjanduse õpik, Koolibri 2006
Õigekeelsuse käsiraamat ja sõnastik, TEA 2006